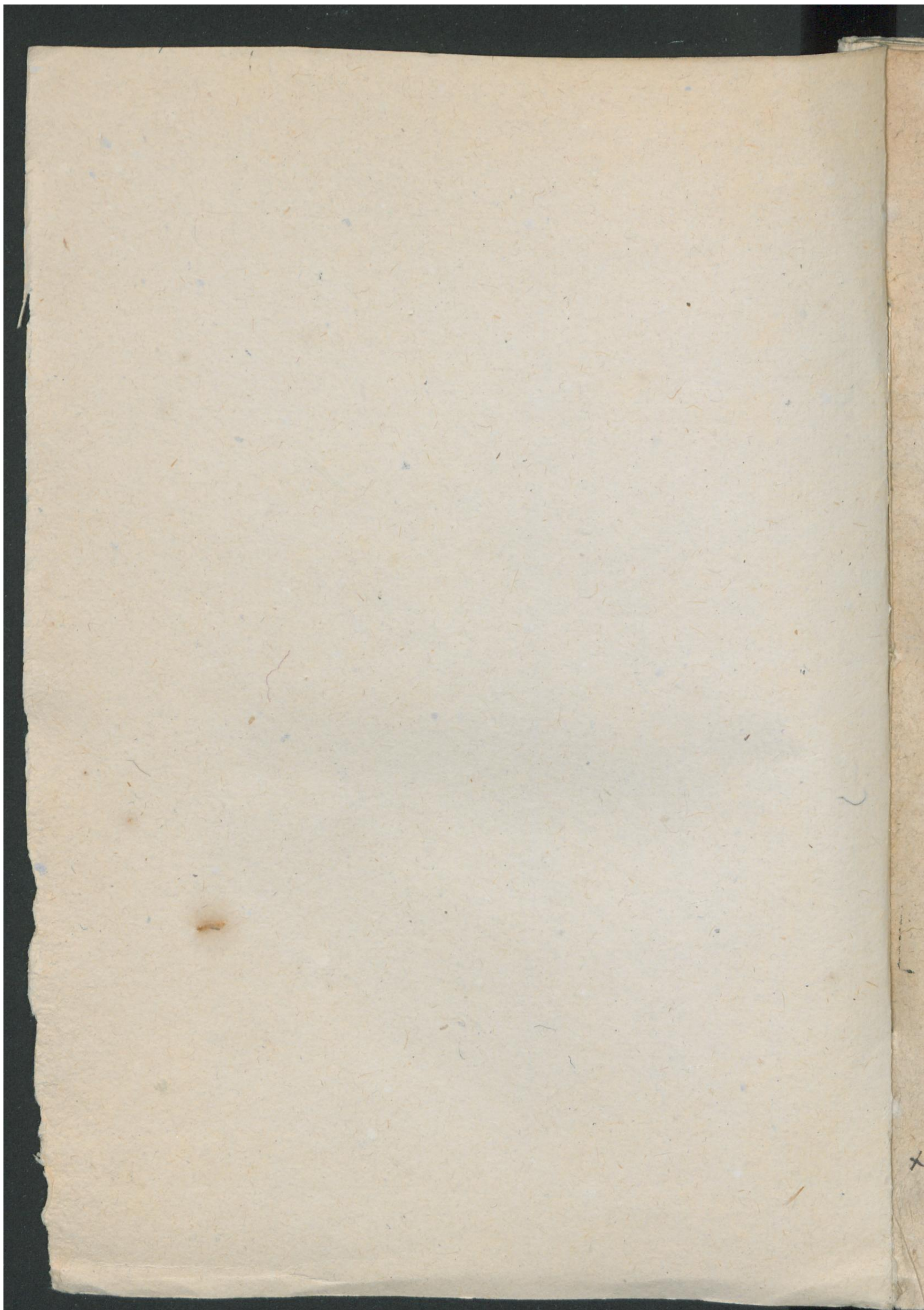

PAMFLET
841

COPIE
Eens Briefs gesonden wt Engelandt aen Dom Bernardin de Mendoze / Ambassadeur in Vranckrijck / voor den Koninck van Spaignen.

Byden vvelcken verclaert vvordt, den Staet, van t'Rijck van Enghelandt tegens de hope ende meyninge desselfs Dom Bernardin ende alle zijne mede-partijdighen, Spangnaerts eñ andere.

Hoe wel dat desen Brief is ghesonden ghewrest aen Dom Bernardin de Mendoze: heeft nochtans (by gheluck) de Copie daer van/ soo int Enghelsch als Fransois/ ghevonden gheweest inde Camere van Richard Leygh Seminaire/ de welc onlanckx is gheexecuteert gheweest/ ter saecken van Crime de Læse Majesté, ende verraedt begaen ten tijde dat de Spaensche Oorloochs-vloote in Zee was.

TOT DELF,
By Bruyn Harmanssz Schinckel/ woonende aent Merct-veldt. Anno 1588.

aenſlach. Mits deſen hebben wy van iaer tot iaere de volcominge dae
van verwacht/zynde door v gevoedt eñ onderhouden gheweeſt/ in ghe
duerich toeverlaet / ende dickwils bemoeyt ende verſocht gheweeſt deur
uwe ernſtige beden ende aentrooſtingen/ om onſe medepartyders moet
te gheuen/op dat ſy niet wanckelbaer en ſouden worden(ghelijcker veele
waren) deur ſo menichvoudighe wtſtellen: maer datſe hen ghereet ſou-
den houden/om hen te voeghen met de wtlandtſche macht die voor han-
tenin is de komſte van deſe heerlijcke kracht eñ geweldt/ in ſunderheyt
ter zee / ſoo dickwils wtgeſettet ende verlengt / dat wy tot deſen voor-
Somer toe/daer van geheelic wanhoopten. Alſdoẽ liet ghy ons gewiſſe-
lick weten/ dat alle die groote toeruſtinghe / byden Koninck in drye oft
vier Jaeren ghedaen/teenemael veerdich was / ende haer ſonder eenich
twijffel deſen aenſtaenden Somer in onſe zee ſouden verthoonen/met ſo
machtige ſterckten/ dat geene Heerkracht noch Vlote van Engelandt/
iae van de geheele Christenheyt deſelve ſoude konnen wederſtaen oft oo
doruen verwachten/ noch t'hooft bieden. Ende daerenbouen tot meer-
der verſekertheyt / ende om deſe gheprezen deerde veroveringhe eñ ver-
krijch buyten allen twijffel te ſtellen / ſou moeſte haer tot dit groot ghe-
reetſchap/komen vuegen/de machtige heerkracht / byden Hertoch van
Parma/tgheheel voorleden Jaer inden Nederlanden toegeruſt ende ge-
reedt ghehouden: waermede hy ſoude aenvallen/ ende dit Koninckrijck
alſo ſtracx verovert worden/beſprongen zijnde geſamentlick ſoo ter Zee
als te Lande. Daer toe worde vele redenen gevueght waerwt men dit
beſluyt namp/ datmen hier noch ter zee noch te Lande gheen groot we-
derſtant en ſoude vinden: Maer dat de ſterckſte partije/haer ſoude vou-
ghen metter wtheemſche macht. Ende metter daet/ſonder alſulcke hul-
pe van binnen / weet ick datmen altoos ghetwijffelt heeft / dat alle wt-
landtſche macht / niet genouch en ſoude weſen tegen dit Koninckrijcke/
dwelck rontſomme metter zee omgrauen leght/ ende verſien is met eene
Natie de vroomſte ende machtichſte die in Christenheyt zijn. Nu hebben
wy dan dit geheel Jaer lanck volherdicht inder hoope vander aencoem-
ſte deſer twee Heyrcrachten/om daer mede een zijde te kieſen / ende onſe
hulpe te vueghen: met een ghewis toeverlaet van eene volcomene Vic-
torie/ tot deſe leſte maendt toe: Maer Eylaes : O doodtlijcke ellende.
Wy zijn altſamen bedwongen te beſchreyen/ſo binnen deſen Lande/als
daer buyten / onſen onverſieneliјcken val van t'hoochſte eener blyſchap
ſonder mate: inden afgrondt van wanhope ſonder eynde: iae een ſoo
haeſtighe neerlaghe ende onderganck dat ickſe mach ſegghen met onſen
ooghen ghesien gheweeſt te zijn / binnen den tijdt van acht oft neghen
daghen in deſe leſte maendt van Julio. Twelck is gheweeſt/ tſedert dat
de groote Catholicke Armeye/ haer begonſte op te doen onder de Cuſten
van Engelandt/tot datſe gedwongen was te vluchten vanden Vlaem-
ſchen kant by Calais / maer ick en weet niet wat couwſter ende yſ-
achtichſte ghewesten van t'Noorden. Datmael is alle onſe hoope /
grondt-ſlach ende op-bouwinghe / (ſoot ieghewoordelyck blyckt)
van een ydele ſchismatich verkrych / teenemael onder de voetghe val-
len

De heerkracht van den Hertoch van Parma in Vlaenderen.

Hope van Victorie door de Spaẽſche Vlote/met hulpe vã deẽ partie van Engelant/is benomen.

Alle hope van Spaẽgnẽ te niet ghegaen in neghen daghen.

len / ghelijckerwijs als oft waere gheweest by Aerdtbevinghe / soo zijn de Kasteelen onses vertrouwens ter aerden geslagen / de welcke als nv wel schijnen gegrondet gheweest te zijn inde lucht/ ofte opte golven ende baren vander zee. Het is wel waerachtich dat se is opgenomen ende gedreven/ daert den windt gelieft heeft/ iae oock verre buyten alle onse gedachten. Ende ouersulcx ben ick soo verslagen/ dat ick niet en weet wat peynsen/ van een werck soo langhen tijdt aengelegt/ ende soo haestelick omgeworpē: aengemerct dat/ tsy wat discours men daer op wilt makē/ tselve niet en kan herkomen van menschē oft eenige weereltsche macht: maer van Godt alleen. Indient alsoo is : (gelijck niemandt dese groote veranderinge ende neerslach van onse ongeluckige hope elders toe gedragen oft toe schrijven mach dan der moghentheyt Gods) voorwaer soo eest sorchelick ende twijffelachtich / te oordeelen van trecht vande saecke die wy soo veel Iaeren hebben ghevoert. Ende ghewisselick ick vinde veele goede ende wijse mannen van mijne kennisse/ over langen tijt secretelic volstandich gebleven zijnde / in eene devote genegentheyt totte authoriteyt vande Paus/ die welcke beginnen te wanckelen ende t'overlegghen in hen verstandt / dat desen wech van Reformatie by zijne heylicheydt ghepretendeert / niet en kan aengenaem noch bestendich wesen voor Godt. Want verlaten te hebben / d'oude wijse ende maniere van doene vander Kercke / by middele vande Ban ende excommunicatie/ waerinne bestaet d'oeffeninge van t'Geestelijck sweerdt / om t'Weerlick sweert onrechtelijc aen te nemen/ ende tselve een Monarchye inder handt te geven/ om dit Koninckrijcke met ghewelt van Wapenen t'overvallen/ iae de persoone vande Konninginne selfs/ ende alle tvolck van herre ghebiedt te vernielen/ (twelck voorwaer dit Iaer ghethoont heeft / als oneyntlick ende onverwinlick te wesen.) T'selve gheeft oorsaecke dat sommighe beginnen te segghen / dat dit voornemen met ghewelt / met moorderije/ ende conquesten ofte verkrijg/ gheensins en overcoemt noch betaemt der leere Christi noch van S. Peter ende Pauwels zijne Apostelen. Ende datelick/ mach ick V. E. wel seggen dat ick nu ter tijdt een groot aental van wijs volck vinde / anderssins blijvende in zijne oude Religie / t'welc int heymelic dese gepretendeerde Reformatie met bloedt/ vier ende vlamme/ niet toe en staet en doemt. So verre dat ic een groot Theologijn heb hooren allegeren den Texte van S. Gregorius in dese woorden. Quid de Episcopis qui verberibus timeri volunt, Canones dicant, benè paternitas vestra nouit: Pastores sumus non percussores. Noua enim est prædicatio quæ verberibus exigit fidem. (Dat is:) Wat de Geestelijcke ordonnantien seggen vande Bisschoppen die deur slaen willen gevreest worden / weet V Vaderlick ghemoet wel: Wy zijn herders/ ende niet slachters/ want het is een nieuwe Predicatie de welcke t'gheloove met slagen wt maendt. Ick heb van hem dese sententie bekomen / om datse my seer nae der liefde verdochte gheschreven te zijn. Maer latende daer blijven dese macht ende authoriteyt/ ick mach metter waerheyt seggen/ datter niet en is dat desen aenslach meer verhindert heeft / als tghene datter te haestich ende qualick ten propooste in dit Rijcke is wtghegeven gheweest (al eer de Vloote van Spaengien veerdich was herwaerts-aen t'seyl te gaen)

De Reformatie van de Paus ghewelt qualijc genomen by dē Engelschen.

De Saecke der verkōdinge vāde gepretendeerde Cōqueste van Engelant/ aleer de Spaensche vlote gereet was: heeft veel gehinder

van veele poincten gheschreven/ gedruckt/ ende verbreydt deur tgantsch
Landt/ om tvolck te verstaen te gheven/ dat dit gheheel Koninckrijck
soude inghenomen ende tot verkrijch ghemaeckt worden / Dat de Ko-
ninginne wtgeroept ende alle den Edeldom mitsgaders alle luyden van
aensien ende reputatie/ eere ende vermogen/ die haer gehoorsamen ende
souden willen helpen beschermen/ mits wederstaende dese veroveringe/
souden van gronts-op wtgewortelt worden met hare gheslachten/ ende
haer staten/ officien/ huysen/ heerlijckheden/ ende erven/ verdeylt onder
den verkrijgers. Dit zijn dingen die doorgaens soo seer qualijck zijn ge-
nomen gheweest/ dat de herten vanden volcke van alle qualiteyt/ daer-
mede bewoghen zijn gheweest / sommighe deur gramschap / sommighe
deur vreese/ ende alle gelijck sonder wtneminge/ geresolveert/ haer leven
op te setten eñ te wagen / om alle manierẽ van conqueste ofte verkrijch
te weeren / waermede een yegelijck segghen mach/ dit Koninckrijcke niet
ghedreycht gheweest te zijn/ dese lest-voorledene iij. C. jaeren ende meer.
Oock was alle dit opset / in desen Koninckrijcke int licht ghebracht
ende vermelt met goede ghelooffelijckheydt niet int heymelijck/ maer by
openbaere ende ghedruckte gheschriften/ sulcx dat het vasten gront ende
leuendighe wortel namp / int hert vande menschen van alle soorten.
Ende eyghentlick warent seer geloofbaere saecken. Inden eersten over-
mits eene nieuwe Bulle/ de welcke ick onlancx geleden te Roome by zij-
ne heylicheyt heb sien publiceren/ met veel meer prachts ende strafheyts
dan yemandt anders van zijne Voorsaten ghedaen hadden / by de welc-
ke de Koninghinne vervloeckt worde / ende berooft van haer Kroone/
ende den aenslach ende tverkrijch van desen Rijcke onder d'authoriteyt
vanden Paus/ bevolen aendẽ Catholijcken Koninc/ twelc hy wtrichten
ende volvueren soude met zijne Heyrcrachten/ soo ter Zee als te Lande/
om alsoo de Kroone op zijn hooft te setten / oft de selve toe te stellen al-
sulcke anderen Potentaet als den Paus ende hy souden noemen.

De haestige Publicatie van des Paus Bulle/ was der saecke schadelijck.

Ten tweeden: volchde eene breede wtlegginge deser Bulle/ by veele
Engelsche Boecken gheprint Tantwerpen in dese leste maent van April
ende herwaertsovere gesonden ten selven tijde alsmen de Spaensche Ar-
made was verwachtende. Het Originael van dien was gheschreven
gheweest byden Eerweerdigen Vader den Cardinael Allen/ die by zijn
eyghen schrift genoemt wordt Cardinael van Engelandt. Desen Boec
was gemaeckt met een stijl soo heftich/ schamper ende bitter/ iae (seggen
die vande teghenpartije) soo hoochmoedich/ valsch/ schand-spreuckich
ende verdeylende teghens de persoone vande Koninginne ende van Ko-
ninc Henrick d'achste haeren Vader tegens harẽ Edeldom/ eñ Raedt:
dat ick voor seker/ my grootelicx int herte gequetst vont/ siende so veele
goede personagien/ namentlijc van onse Religie/ alsoo verongelijct te zijn
ende datmen in eenen/ die ghestelt is onder de Vaders vande heylighe
Kercke/ ende een natuerlick onderdaen deser Kroone (hoewel hy nae
tseggen vander wederpartije/ is van seer gheringe afcomste) ghespeurt
heeft/ soo oneerlijcke/ onweerdige/ onbetamelijcke ende geweldige pro-
poosten/ soo woedende ende bloedighe dreyghementen/ teghen de Ko-

De Boecken vandẽ Cardinael Allen warẽ naedeelick der pretẽse Cõqueste.

ninginne

ninginne eñ den Edeldom/ iae tegen al tvolck zijns eyghen Vaderlants.
Het is my teghens therte ende grootelicx teghens thert/ alsulcken ver-
hael ende rappoort te moeten doen/ vanden boosen raedt ende onghere-
ghelden ondiscreten handel van soodanighen Cardinael. Al de weereldt
sprack alreede vreemt ghenoech van zijne promotie tot dier plaetse/ als
oft hy daer toe bevoirdert waer gheweest deur corruptie van des Paus
sustere teghens wille ende danck van t'Collegie der Cardinalen. Maer
watter van zy/ de meyninghe vanden heylighen Vader ende oock de be-
geerte vanden voornoemden Cardinael/ hadden moghen tot effect ge-
bracht/ ende voltogen worden/ deur t'merckelijcke geweldt ende macht
vande Catholijcken Koninck/ sonder de voorsz bloedighe ende moorda-
dige voorslagen ende dreyghementen vande aenstaende veroveringhe
ende verkrygh. Om nu dese schrickelijcke prognosticatiē meer gheloofs
te gheven/ worde alnoch een ander soorte van Boecken wtgheghevē/
ghedruct in Spaengien ende overghesettint Fransois (soomen segt) by
uwe E. inhoudende lange ende particuliere beschrijvingē/ Cataloguen/
eñ vertellingen vañ Armade van Castille/ van Andalouzie/ vā Biscaye/
van Guipousque/ van Portugal/ van Naples/ van Siciliē/ van Raguze/
ende andere contreyen van Levant met een ontallich hoopwerck van
alle sorten van provisien totte voorschreven Armeye ghenouch zijnde
(soomen achtet) tot verouveringe eñ conqueste van vele Konincrijcken
ende Heerschappijen. Dit was eene groote bewijs-redene/ byder tegen-
partije wtgestropt/ om tgemoet vanden Engelschen Adel te verwecken
teghens de Spaigniaerden. Het was eenen seer schadelijcken vondt/ om
te bethoonen dat de meyninge van dit nieu verkrijgh ende conquest haer
niet alleen en streckte op Enghelandt/ maer oock opt gheheel Eylandt
van Bretaigne. Want een yeghelijck was ghewaerschout om inde be-
schrijvinge van dese Armade te bemerckē ende gade te slaen een so groot
ghetal van Princen/ Marquizen/ Graven/ Heeren/ genoemt Aventure-
riers in gheenen dienst oft soldije wesende. Ende voorts meer een ander
ghetal van persoonen van qualiteyt ende aensien/ eñ onder de selve veel
Capiteynen ende luyden van ghebiedt/ nochtans sonder last oft officie/
maer evenwel soldije treckende ende daeromme ghenheeten Entreteindos,
diemen wel konde vermoedē datse altemael/ niet zijnde om dienst te doen
inde Armada hem in desen tocht begheven hadden/ om hen te setten in-
de plaetse van allen den Edeldom van Enghelandt ende Schotlandt.
Dese opinie/ hadde meer gheloofs onder tvolck dan sy weerdich was/
oft behoordē te hebben. Den hoop ende macht voorwaer/ was wonder-
lick groot ende gheweldich/ maer dese Boecken liepen soo verre wter
schreeve/ om de saecke groot te maecken/ dat de gheheele Christenheydt
niet en soude mogen meer ghereetschaps ghemaeckt hebben/ oft te wege
brengen/ teghen de Sarrazijnen oft de Turcken. De Koninghinne met
haer Rijck aldus/ by alle middelen gewaerschout ende verweckt zijnde/
namp daer deur oorsaecke met hulpe van haer ondersatē/ niet alleen seer
gheaffectioneert tot hare Mat. (soo zy haer des wel versekert hieldt)
maer ooc boven maten seer geterght zijnde/ alle hunne macht eñ gewelt
op te

De me-nichte van den boeckē wtgegevē/ om de macht van de Spaensche Armeye te thoonē is mede schadelick.

opte beenen te brengen / om hem teghens dese gheprognosticeerde conquesten te beschermen. Doen sachmen stracx met grooter ongeloofflijcker haesticheyt / alle de hoecken van dit Koninckrijck / swermen van volck van wapenen / soo te peerde als te voete / ende deselve sulcx beleyt gheoeffent / ende wel betrocken ter Oorloghe / dat tot gheenen tijdt / desghelijcken meer in dit Rijcke gesien is gheweest. Tgelt en isser niet ghespaert gheweest / om voorraedt eñ provisie te doen van peerden / wapenen polver / ende andere noodige dinghen. Daer en is gheen ghebreck gheweest van Schantz-gravers / wagens / victuallie / in alle ende yegelijcke Graeffschappe van t'Rijcke / sonder eenighe exceptie / om de comste vande Armeyen te verwachten / Ende om alles overvloedich op te brenghen / presenteerde yeder een ghewillichlijck / sommighe in groote menichte den dienst van heure persoonen sonder eenige gaige: D'andere ghelt totte wapenen ende betalinghe van Soldaten / een seltsame ende noyt meer ghehoorde saecke / t'zy in dit Koninckrijck oft elders. Dese algemeyne redene / dede eenen yegelijcken mildelijck contribueren. Te weten: dat het gheen tijdt en was te dencken om een deel van tgoet te versparen / dewyle men hadde te weeren eene conqueste ende verkrygh waer by zy ghedreycht worden met een gheheel verlies van alles. Ick soude qualick konnen oft willen versekeren wat ghetal van volcke in dit Koninckrijck opte been ghereedt is gheweest / als tselve hebbende van myselfs: Maer hebt hooren vertellen / doent my meest quelde sulcx voor warachtich te houden / dat in gants Engelant / naer Oost / West / Zuyden / ende Noorden / niet eenen hoeck en was / daermen niet uyt eender herten / ende even vlijtich en liepe / ten dienste van t Vaderlandt / ende datter sulcken quartier ende Provincie is bevonden / te velde te konnen brenghen / eenen Leger van twintich duysent vechtender mannen / ende daer onder de vijfthienduysent wel gewapent ende toegerust / ende sommighe Provincien tghetal tot van veertich duysendt goeder mannen toe.

DeGraefschappen ligghende aende Zee-custen nae tzuyde van Cornouaille af tot in Kent. Eñ voorts van Kent streckende naerden Oostē / lancks Essex / Suffolck eñ Norfolck tot Lincolne toe (van welcke contreyen de landouwe met alle haer havenen u volcomelick worde voor ooghen ghestelt / alswanneer Fransois Throgmorton daer vā eerstwerf met u Ed. handelde) zijn altesamen bevondē geweest soo wel versien van volck van Oirloghe / soo van hun eyghene becomsten ende ghebiedt / als vande hulpe vande naestliggende Bailliagen / datter niet een plaetse en resteerde / daer mē hadde te beduchten eenige aencoempste vañ uuythemsche macht / oft men hadd' middel / terstont / binnē den tijt van 48. uyren / byder handt te hebben twintich duysent vechtender mannen te peerde eñ te voete / met gheschut tot t'legher / victaille / pionniers waghentocht / Ende al-dat ghegouverneert byden voornaemsten Edeldom vañ lande / ende bedeylt onder Capitainen van grooter ervarentheyt. Daer benef fens hebbe ick alnoch ghehoort eene saecke / alsoe wijsselick gheordonneert als te dier tijt wel naeghecomen / dewelcke hier voortijdts niet en

worde

worde gheploghen/ Namentlick/dat gelijcker wijs de hoofden eñ leeden oft officiers vande particuliere Compaignien/ waren ervarene Crijchs-luyden / alsoe oock / om de benden te verseeckeren eñ te stijuen / vercoos-men de principaelste Ridders van alle de Lantschappen/om hunne Vas-sallen ende ondersaten te velde te brenghen / wesende machtighe luyden/ wel gheerft eñ ghegoeyt/ende van groot innecomen. By dit middel/soe stelde haer de gantsche macht vañ Lande / alsoe in ordeninghe zijnde / om ten uttersten toe / met heur Heeren ende Capitainen teghen te hou-den: ende de Hoofden om hen op hunne Vassallen eñ onderdanen te ver-trouwen eñ verlaten. Eñ daerop wil ic v een saecke verclaeren om ver-wonderen / maer dewelcke men my verseeckert heeft waerachtich te sij-ne: Dat een Edelman in Kent eene Compaignie voetvolcx opghericht heeft van hondert vijftich hoofden/die onder malcanderen rijck waeren (sonder daerinne te begrijpen hun heerlickheydẽ) vande somme vã vijff-hondert duysent croonen. Ende laet v bedencken/ oft sulcken volck niet opiniatelick en soude vechten voor de behoudenisse van hunne goeden. Sijnde mede waerschijnlick/te deser tijt/ datter veel andere Cõpaignien zijn ghemaeckt gheweest van soe rijcke ende machtighe als dese.

Vreemde vertellinge vandẽ rijcdom van een cõpagnie voetvolck.

Het is my seer leedt dat ick oorsaecke heb / v met soedanighen stijle te schrijven / maer tis om v levendich voor te beelden / hoe seer ghy tot nu toe bedroghen zijt gheweest bijde konschappẽ van veelen/die gheen ken-nisse en hadden/noch genoechsaeme ghewisheyt vander waerheyt. Ende ick selfs belijde verabuseert gheweest te zijn in veele dingen/ ende inson-derheyt/dat ick my-selven liet voorstaen / dat soe wanneer-men eenighe utlandtsche macht soude ontdecken voor handẽ ende ghereedt te wesen/ om in eenich quartiere deses Coninckrijcx voet aen landt te setten / seer luttel volcx/ghevonden soude worden/gheresolveert om weer te bieden/ ende tot bescherminghe vande Coninghinne / ende deselve alnoch onbe-quaem/weynich gheoeffent/plomp eñ onwetende in allen krijchshandel/ arbeyt eñ moeyten vander Oirloghe/ ende oock niet wel utgerust noch ghewapent. Ick hadde oock dese fantasie int hooft/dat wy int dit Rijc-ke groote menichte Heeren ende Edelluyden van onser Religie hadden/ ghelijck v kennelick is dat wy daer op staet eñ rekeninghe maeckten als ghy in Enghelandt waert/ ende hoe veel datter tsedert die tijdt sijn over-leeden/ ende dat wijer teghenwoirdelick niet soe veel thienen en souden kunnen tellen als doen tertijt honderden: Des niettemin meenden wy datmender sommighe soe dapper van ghemoet/ couragie ende resolutie soude vinden/die voor de Roomsche saecke de huysen/ familien en macht vanden Ketters eñ wederpartye onversienlick souden overrumpelen.

Dwalinge der vluch-tighe Catholijcken int ghetal van haere medegesel-len in Engelandt.

Maer alsnu is onse ellende sulcx / dat het Godt belieft heeft (naer mijn beduncken) om onser sonden wille/ oft om onsen hoomoet/ ende de ver-waentheyt van onsen sterckten/ beschaemt te maecken/ alhier/inde her-ten van allen eñ yeghelijcken/ eenen eenparighen wil ende kloeckheyt te planten / om deser gheyretendeerde invasie ende overvallinge te weder-staen/Jae/soe wel inde ghene die wy houden voor Catholijcken / als in Hereticquen. Inder voeghen/dat het teenemael blijckelick is gheweest/

datmen in alle deſe hitte eñ yver vander toeruſtinghe der wapenen/con-
tributien van ghelde / eñ alles wat den Crijchſhandel eñ Oirloghe aen-
trefte/egheen onderſchept ter werelt heeft kunnen ghewaer worden tu-
ſchē den Catholijckē/eñ de gene die wy Ketters noemen oft Heretijcken.
Maer bouen al heeftmen alomme gheſpeurt ſulck' een ghelijckvoudige
onderling ghemoet eñ natuerlijcke ghenegentheyt/over-eenkompſte/en
al-eensgheſintheyt / in alle ſorten van menſchen / ſonder onderſchept of
opſicht vander Religie/tot wederſtant vant conqueſt eñ vercrijch / ende
(ſelfs) tot defenſie vande perſone der Coninghinne: Dat yeder-een her-
bereede ende willich heeft ghethoont om de vreemdelingen te bevechten
als oftſe maer een hert eñ een man gheweest waren. Ende al eeſt dat ee-
nighe vanden voorneemſten Edelupden/ waer van ghy tot nu toe de na-
men hebt ghehadt opte rollen vañ Catholijcken diemen v aenghedient
heeft/verſonden ſijn gheweeſt int Eylandt van Elij / eñ wat corter ghe-
houden/als te vooren/deurde tijdinghen van deſe armeyen/ eñ ghedue-
rende datmen deſe pretenſe invaſie was verwachtende. T'blijckt noch-
tans/tſelve niet geſchiet te zijn/om datmen twijfeldē/datſe hunne mach
ſoude willen vueghen met onſe heyrkracht / maer alleenlick om ſulcks
kennelick te maecken aen allen onſe vrienden/ compatrioten eñ metver-
wanten/ſoe in Spaegnien als in Vlaenderen/ende bovē al aen v (want
alſoe iſt my aengheſeght) die ghehouden wordt voorden principalen Au-
theur/ende deſen aenſlach meeſt ghedreven te hebben / op dat daer deur
deſen armeyen alle hoepe benomen ſoude weſen/van henlupden/oft van
hunnen aenhanck eenighe hulpe te moghen bekomen. Ende voor ghe-
wis/bevinde-ick nu/dat/wie het oock zy vandē onſen/tzy in Spaegniē/
tzy in Vlaenderen/oft elders alomme waer het zy / die eenighe dierghe-
lijcke rekeninghe ghemaect heeft/op eenige hulpe teghens der Coningh-
inne/oft die van haerder ſyde herwartſover/datſe hen ſoudē bedrogē ge-
vonden hebbē/ſoo verre d'armade onderſtaē hadde aen landt te komen.

De preſentatie der gheene diemē noemt Recuſantē oft weygerighe/ van hun lijf eñ leven op te ſetten om de conqueſte te weeren.

Wantick heb (ſelfs) verſtaen/dat de noorneemſte vanden ghenen die tot
Elij aenghehouden waeren / den Raedt aenghebodẽn hadden hun leven
op te ſetten voor de Coninghinne / dewelcke ſy houden / ſonder eenich
twijffel voor haer Opperſte Souveraine Coninghinne: ende dat/tegen
alle vtheemſche macht / alwaerſe oock gheſonden vanden Paus / of
deur ſijn bevel. Jae oock/hebben veele onder hen gheprеſenteert/ in dit
gheſchil eñ crijch vande conqueſte der vreemdelinghen ouer dit Coninc-
rijck/hen in eyghenen perſoone/ met hunne compatrioten te ſetten inde
eerſte ghelederen/teghens alle vtlandtſche ſterckten. Ende dienthalven
heb ick mede vernomen van een ſecreet vrient / dien ick int Hof hebbe/
datmen tuſſchen de Raedtſheeren eens van meyninghe ende gheneghen
was/ henlupden weder te ſtellen in voorighe vrijheyt : Maer alſoo den
brandt vander Oirloghe ontſtack / deurde aencoempſte van ſConincks
Armade ende Crongne/eñ deurde toereedinghe des Hertochs van Par-
ma/met ſoe groote heyrkracht eñ verſamelinghe van ſchepen in Vlaen-
deren/diemen dagelicx verwachtede aen lant te willen koemen nemen in
Engelandt/iae ſelfs tot Londen: mede aenmerckende d'algemeyne op-

ſprak-

sprake van tvolck teghens soedanighe Catholijcken/wesende luydē van
reputatie. Dat was d'oirsaecke vande aenhoudinghe der voorsz Edel-
luyden tot Elij / niet teghenstaende d'aenbiedinghe van heuren dienst
aende Coninghinne/ende blijven alsoe in sBisschops Pallays/ met vry-
heyt van te moghen spaceren rontsomme inde nagheburte / sonder an-
dere ghevanckenisse/dan onder verboth/van hun daer buyten niet te be-
gheven/om inder stadt te gaen/oft langs dē lande. Des niettemin hou-
de ick voor seecker/ datse stantaftelick volheerden inde gehoorsaemheyt
der Roomsche Kercke/ter saecken vande welcke sy nochtans niet en val-
len in eenich ghevaer huns levens / maer alleenlick in eene boete / om
datse hen niet en willen laten vinden inde Kercke: Dewijle het soe zy/ dat
byder weth ende ordonnantie een deel van hen inkomen wordt ghecon-
fiskeert voor de Coninghinne/ ende de reste ghelaten tot henluyder vrou-
wen eñ kinderen onderhoudt. Om nu dit propoost wat breeder aen te
roeren/twelck niet onproffitelick sal wesen: Onse wederpartye laet haer
voor-staen/dat by sulcke maniere van doene/dese Edelluyden eñ andere
huns-ghelijcke gunstelick ghetracteert worden / om datmense niet van
lijff ter doot en brengt/ter saecken van heure Religie/ghelijck tselve ghe-
useert wordde ten tyde vande Coninghinne Marie/ ende gelijck als da-
ghelicks (nae hun seggen) d'Engelsen in Spaegnien komende alleenlick
om hunnē Coopmanshandel te drijven aldaer / bouē maten wreedtlic eñ
onmenschelick gehandelt worden. Nochtans ick ende meer andere/van
dit punct vrijmoedelick sprekende mette ghene van onser teghenpartye/
die wy niet en achten te wesen vanden quaetsten ende nijdichsten hoop/
om yemanden ter doot te vervolgen alleenlick ter saecke vande Religie:
Want om daer van te spreecken met bloote waerheyt/ eñ (soomen seght
by ghemeyn spreeckwoort) niet te lieghen al waert om sduyvels wille/
soe en zijn veele van onser wederpartije in desen deel niet sonder de Lief-
de. Wy werpen hen voor d'executien dier ghedaen worden met tormen-
ten eñ wreede dooden/ soo hier omtrent Londen / als in andere plaetsen
van dit Coninckrijcke/van veel persoonē die wy Canonizeerē als Mar-
telaers/ ghemerckt sylupden deur heur doot ghetuychenis gheven van
haere ghehoorsaemheyt totten Paus eñ de Catholijcke Roomsche Kerc-
ke. Daer op antwoorden onse wederpartijdighe/ die een druppel liefde
schijnen te hebben: Datter (huns wetens) egheene executie en is geschiet
om der Religie wille/oft belijdenisse derzelver/ maer om datmen bevon-
kē heeft/de ghene dyer ter doot gebracht zijn / hen secretelick gesteken te
hebben in alle hoecken vant Coninckrijck / in ongheewoonlicke toeghe-
maeckte habijten (soe de partijdige dat spotsgewijse noemen) als Ruffia-
nen/met plumen ende ghecoleurde kleederen/opte maniere vande Houe-
linghen/gebruyckende alle listighe practijckē/ om de ghene onder tvolck
daer sy hen teghens derren ontdecken/ op te maken/ niet alleene om hen
te versoenen ende te reconcilieren metten Paus/ende de Roomsche Kerc-
ke/ maer oock om met geloeften eñ eeden te versaecken alle gehoirsaem-
heyt der Coninghinne/eñ die niet te kennen voor haere Souvergine/hen
houdende quijt eñ vrij van allen plicht van getrouwicheyt/ ende achten-
de alle

Canonizeren / dz is tot Heylighen oft Santen maken.

van onsen Engelschen / die naemaels mochten in Engelandt ghesonden
worden / sonder daer toe te bevorderen den eersten jongh-man diemen
ontmoetet / beter versien ende begaeft zijnde met stoutichheydt / dan met
gheleertheydt maticheydt ende discretie / noodich ende vereyscht wesen-
de / tot wtvoeringhe van diergelijcken last. Voor tleste / heb ick in deer-
ste deel van mijn discours belangende den alghemeynen toeval van alle
luyden van aensien van vermogen ende goedt / door tgantsch Koninck-

De groote macht van de Engelsche Vlote deur de schepen vande zee Stedē / gedient hebbende sonder Solt.

rijck / ten dienste ende tot beschermenisse vander Conniginne / ende van
tLandt naeghelaten v te schrijven tgroot ghetal van Schepen vanden
ondersaten deses Conninckrijcx / soo tot Londen / als van andere steden
ende zee havenen / dewelcke dit Jaer toegherust gheweest zijnde / waeren
by haer selven machtich genouch wt te maecken / eene volle Armeye ter
zee / versien ende onderhouden voor seker Maenden / (tot eygen koste en-
de last vande Borgers) van mannen / victuaille / ende munitie van Oor-
loghe / De welcke hen gevuegt hebben totte Armeye vande Koninginne
geducrende desen lesten Somer: een saecke / noyt te voorens ghehoordt /
dan wel / dat tanderen tijde / sulcke Schepen altijdts worden ghenomen
onder gaigie ende Soldije / ende voorts toegerust van wegen tConinck-
rijck. Waerwt blijckelick is / tot mijn ende veeler anderen groot lectwe-
sen / hoe veel daffectie ende toegenegentheyt der steden ende zeehavenen /
meer eñ heffriger is / danse plach / iae soodanige / datse hē herwaerts over
gethoont hebben bereedt ende ghesint te vechten als oft tgeweest ware
Irro aris & focis. (Dat is:) voor Altaren ende heerden: oft Kercken-huys
ende Hof / datmen liefste ende weerste heeft. Soo veel belanght tghetal
ende macht vande Schepen der Coninghinne ick en twijffel niet ghy en
zijt daer van voortijts genoechsaem onderricht gheweest: nochtans achte
ick niet buyten propooste / v een ghewis verhael ende rappoort te doen /
van heuren staet in desen lesten Somer / naer dat ic / opt naest daeraff be-
richtet heb kunnē wordē. Want voorwaer theeft my grootelicx ghequelt
te sien hoe zeer ghy ende andere zijt daerinne verabuseert gheweest / ende
niet alleen in dat poinct raeckende de Schepen der Coninghinne / maer
oock alnoch onlancx in seeckere andere saecken / dewelcke eensdeels (by
de ghemeyne sprake van veelen) worden ghesegt ende ghehouden van
slinckelijcke ghedicht ende wtghestroydt te zijne / waer op ick v wil een
kort verhael doen buyten dese materie om daernae wederom te komen
totte gelegentheyt vande Armeye der Coninghinne. Dat is / datmen de-
sen lesten Somer / tot Paris ghedruckt heeft deur v toedoen / (naer dat-

Twee nieuwe tijdingē gepint tot Paris eñ toegeschreven Don Bernardin de Mendoze.

men seyde) eene notabele valsheydt / dewelcke ick ghesien ende ghelesen
hebbe / te weten dat den Coninck van Schotlandt / soude Barweyck be-
legert ende stormender handt inghenomen / ende daerom (naer v seggen)
vredelijck besit hebben. Waerinne niet waerachtichs en was / noch
oock oorsake sulcx yet te vermoeden / hoewel ickt (voor mijn hooft) wel
ghewilt hadde / niet min om eenighe mijne goedtgunsticheydt tot dien
Coninck / maer om dese Coninghinne in beroerte te moghen sien: want
warachtelijck niet goedts voor ons te wachten en staet vande Coninck
van Schotlandt / niet tegenstaende alles wat die Schotse Bisschoppen

in.

in Vranckrijck wesende/ v hebben willen te verstaen gheuen ter contra-
rien/ ghemerckt hy soo seer verwortelt is inde Caluinissche Religie/ dat-
ter gheenen hoop meer en is/ hem weder te brengen inden Schoot van-
de Roomsche Kercke: ende ick meene dat ghy daer van mede ghenoech-
saem onderricht zijt van ghelijcken / soo hy oock wel heeft doen blijc-
ken / deur zijne gheweldige vervolginge tegens sommige Catholijcken/
ende tegens de ghene die den Spaengaerts eenige gunste/ toedroeghen.
Daer worde al noch onlancx geleden tot Paris eene andere groote lue-
gene geprint/ende dat (naer dat uwe vyanden seggen) t'uwer begheerte/
namentlick dat inde maendt van Julio lestleden/ doen de Spaensche eñ
Engelsche Vloten/ malkanderé ontmoeteden/ende bevochten/ tusschen
Vranckrijck ende Engelandt / de Spaegnaerden doen ter tijdt / d'over-
handt behielden ende eene groote victorie wech droeghen/ inde welcke
My Lord Admiral van Enghelandt met seshien vande grootste Sche-
pen te grond ghegaen waer en int diepste vande zee / ende de reste opte
vlucht ghebracht metten Viceadmiral Fransoys Drack. Dese twee
merckelijcke lueghenen / Die de wederpartie noemt / splendida men-
dacia Datis: soomen segt leughenen met steerten/ van Dom Bernardin
de Mendoze zijn veele vanden gheenen die v eeren ende seer achten / ten
wtersten begaen ende bevangen van herten geweest/ dat ghy soo haeste-
lijck sulck een rapport gheloof ghegheven hebt / om tselve in dancke te
doen wtgaen soo uwe vyanden seggen by v ghedaen te wesen: Mijnent-
halven/heb ick/ om uwer eere wille / soo veel my doenlick is geweest/
den roep doen gaen/ dat dese eñ gelijcke dingen her-gekomen waren wt
lichtveerdichept vande Fransoysen onder de welcke ghy v bevindt / die
in dese beswaerlijcke tijden veel milder zijn leughenen te stropen / dan de
waerheydt : ende niet van v/ wiens eer ende wysheyt ick soo hooch achte
datse haer niet en soude hebben laten verdeylen / door sulcke valscheden
ende leugenen / aengemerckt dat altoos een seer weynich tijdts / compt
t'ontdecken ende aenden dach te brenghen de waerheydt van een saecke/
de welcke mette leughene bedeckt ende verduystert lach / met verklep-
ninghe ende schande vande geene die daer autheur van was. Nochtans
so eest / datter noch seker propoost in Vranckrijck is ghestropt als van
v komende twelck teghens V. veroorsaeckt heeft eene groote ongunste
in Schotlandt. Dat is: dat ghy opentlick in groote compaignie ghe-
seght soudt hebben / met verachtinge/ ende ghelijck als braverende/ als-
dat de ionghe Koninck van Schotlandt / die ghy in uwer tale noemt
vn garçon oft ionghen / uwen Meester soude bedroghen hebben : maer
by alsoo de Heyrkrachte vande Coninck/voorspoedt creech op Enghe-
landt/ dat de Coninck van Schotlandt zijne Croone daerby verliesen
soude. Ende daer van heeft den Coninck van Schotlandt conschap en-
de waerschouwinge ontfangen wt Vranckrijck/ ende heeft sulcke woor-
den ende maniere van spreken tegens v gebruyckt dat ick daer af geen-
sins/ selfs en soude willen rappoort doen.

Maer om den wtwech deser materien te verlaten /ende weder te kee-
ren om v levendtlick te representeren de ghelegentheyt vande Orlochs-
vloote

Den staet vande Engelse Vlote/in desen lesten Somer.

vlote der Coninghinne/sulcke als die gheweest is. Men begonstse te we-
ghe te brenghen int voor-jaer/alsmen de tydinghe stroyde van tgheree-
schap van sConincx Armeyde tot Lisbonen / ende vande Heyrcracht te
lande onder de custen van Vlaenderen/mette toerustinghe ter Zee: ende
was verdeylt in drie Vloten. De grootste onder tghebieth van Mylord

Mylord Hauwart Admirael.

Charles Hauward / groot Admirael van Enghelandt / wiens vader/
groot-vader/ooms eñ oud-ooms/met meer andere van synen huyse/ ge-
sproten vande Edele afcõste vañ Hertogen vã Norfolck / die oock groot'
Admiraels van Engelandt gheweest zijn voor hem/ twelck Vranckrijck
ende Schotlandt beyde genoech beproeft hebben. D'andere partije was

Mylord Henrick Seymour.

verordineert te blijvẽ by Mylord Henrick Seymour/tweede sone sHer-
tochs van Sommerset/die Beschermheer van t'Rijck was ten tijde vañ
Coninck Eduward/ende broeder vanden iegenwoordighen Graef van
Hartford. Ende dese twee hoopen onthieldẽ hen een tijdt lanck tusschen
de hoofden onder Enghelandt ende Vlaenderen/onder tgebieth vanden
voorsz Mylord Admirael / om t'ghelaet eñ contenantie sHertochs van
Parma te bemercken ende waer te nemen. Eene derde Vlote wasser al-

D'heer Fransoys Drak.

noch toeghereedt int West-quartier van Enghelandt / naede syde van
Spaegnien/onder t'beleydt vanden Heere Fransoys Drack / een man/
die niet dan te seer bekent en is by sijn naem eñ vermaertheyt/aen geheel
Spaegnien eñ aen sConincx Indien / maer vã grooter reputatie in En-
gelandt: ende deselve Vlote was eensdeels ghemaeckt eñ versamelt van
sommighe schepen vander Coninghinne / eensdeels vande schepen ghe-
komen wt de haevenẽ naeden Westen. Maer naer dien men seeckere tij-
dinghe hadde / dat de groote Armade van Spaegnien ghereedt was om
te Lisbone wt te loopen/eñ dat de maere daer-van vloogh deur gantsch
Christenheyt datse onverwinnelick was / ghelijck dat oock verbreydt
worde by gedruckte Boeckẽ: was de Coninghinne met all' heurẽ Raedt
(ick ben des wel verseeckert/niet iegenstaende wat goet ghelaet sy moch-
ten thoonen) in gheen kleyn ghevaer eñ perplexiteyt/verwachtende ghe-
wisselick datter eenen periculeusen slach soude gelevert worden ter Zee/
ende daer nae eene aẽcompste eñ inval te Lande. Waerover wordde aen
Mylord Admirael bevel ghedaen t'zeyl te gaen naer t'Westen van En-
gelandt/teghen Spaegnien/ mette grootste schepen/ om hem te vueghen
met Drak/ (dien hy Vice-Admirael maeckte) ende te blijven liggen inde
Zee tusschen Vranckrijck eñ Enghelandt / om der Spaensche Armeye
heuren inganck te beletten. Doentertijt quamp oock by Mylord Admi-

D'heer Thomas Hauward. D'heer Sheffeld. D'heer Henry Seymour.

rael/ Mylord Thomas Hauwerd / tweede sone vanden lesten Hertoch
van Norfolk/ende Mylord Sheffeld /soon van des Admiraels sustere/
huysvrouwe vanden Ambassadeur vande Coninghinne van Vrauckrijck/
met een grootemenichte van rijcke ende machtighe Riddermatighe luy-
den. Te dier tijdt wordde Mylord Henrick Seymour/ ghelaten met een
goet ghetal van schepan/ onder de hoofden ontrent de custen van Vlaen-
deren / om den Hertoch van Parma waer te nemen.

Dewijle nu dese twee Armeyen alsoo ghescheyden waeren / wil ick v
wel bekennen / dat ick met andere van onse ghesintheyt secretelick onse
rekenin-

rekeninghe maeckten/dat egeene van alle d'Engelsche schepen/ het ghe-
sicht vande Spaensche armade/soude dorven verwachten/ oft soe verre
sy onder ooghen quamen ende eenichsins slach leverdē/datse metten eer-
sten stoot altemael te gronde soude gaen. Want wy hadden eene soe va-
ste opinie aenghenomen/deur t'rapport van alle de werelt/ vāde grootte
ende menichte vande schepen der Spaensche Vlote/zijnde de verkiesin-
ghe aller schepen/onder alle des Coninckx Heerschappyē/ datse soe wtne-
mende wonderbaerlick ende monstreux was/ bouen alle de toerustinghe
ter Zee die oyt in Christenheyt ghesien zijn gheweest/sonder wt te schey-
den d'Armada van Levante: Dat naer ons oordeel gheen gewelt daer-
teghens en soude moghen bestaen. Maer een seer weynich tijts / iae den
eersten dach alleen/ontdeckte klaerlick/ tot groote schande van Spaeg-
nien/hoe grosselick wy ons hierinne verabuseert ende misrekent haddē.
Want zijnde de Catholijcke Armeye ghecomen onder de custen van En-
ghelandt/ dewelcke seecker d'Enghelse bekennen hen veel grooter ghe-
docht te hebben danse ghemeent hadden/eñ belijden datse deur tghesicht
alleen vande selve verbaest waren. Des niettemin / Mylord Admirael
eñ Drak / hebbeñ niet meer als vijftich schepen wtter havene van Ple-
mupth/ binnē dewelcke d'andere warē gebleuē / sonder na de reste vāder
Armeye te vertoeven die te Plemupth was om eē nyeuw reintaillement
te doen/Presenteerden sy terstont slach te leveren/ eñ verbolghde seer fu-
rieuselick alle de Spaensche Armade / die was van 160.schepen / inder
vueghen/datse haer dapperlick aenghetast ende besprongen vindende
eenen geheelen dach lanck / deur den gedurighen donder van d'Enghel-
sche grof ghesciut/de vluchte namp sonder meer thooft te bieden. Daer-
nae/ d'Engelsche Vlote aenghewasschen zijnde tot tghetal van hondert
schepen groot ende kleyn: heeftse wederom bestoten met eene schrickelic-
ken tempeest van groff ghesciut ende cortouwen / dien ghcheelen dach
lanck/der Spaensche Vlote den wint afnemende. Tsoude my te moye-
lick vallen/alle de particulariteyt ende besondere ghescihiedenissen te ver-
haelen/dewelcke byden Enghelsen breedt ghenoech aengheteeckent zijn
tot hunder grooter eeren: maer (om daer van te spreken met een woort)
den tijdt van neghen geheele daghen lanck dwonghen syse/ ende verwel-
dichdense ghedurichlick / ende drevense opte vlucht / dedense in stucken
bersten/te gronde gaen / ende veroverde binnen drye daghen vechtens
veele vande grootste schepen/vande welcke eñ insunderheyt vā tgrootst'
ende principael schip vā Andelouzie/ende van l'Admirande de Guipousque,
ende voor tderde vande principaelste Galeasse van Naples/groot ghetal
van ghevangenen gebracht worden tot Londen/ ende in andere havenen
deses Coninckrijcks: behalven veel meerder ghetal vanden dootgheslage-
nen ende verdronckenen/tot groote oneere van gantsch Spaegnien. On-
der dese ghevangenen waren veel Capitainē soe ter zee als te lande/ ende
(twelck de eere van Spaegnien meer doet slappen eñ verwelckē/ ende my
thert meest deurwondt/siende d'onstantafftichept der fortuyne) onse vy-
anden beroemen hen/ dat in alle dit vechten soe veel verscheyden daghen
lanck / de Spaegniarden noyt een schip en hebben ghenomen / noch te

grond doen gaen/ jae selfs niet eenen mast ghebroken/ noch mensch ghe-
vangen ghekregen. Een saecke voorwaer/ die den gevanghenen Spaeg-
niarts boven maten wonderbaerlick dunckt wesen/ dien tselve soe seer
spijt/ dat sommighe hoe benauwt datse zijn van gheest/ nochtans niet en
laten te segghen/ dat in al dit vechten en slaen Jesus Christus hem-selfs
Lutheriaen gethoont heeft te wesen. Ende al eest dat sulcke woorden in-
discreet zijn/ eñ datmen daerop niet en behoort te achten/ soe ist evenwel
ghewis/ dat in alle dese reyse tzedert dat d'armeye vã Lisbone vertrock
tot nu toe/ Godt de Heere niet eenen dach syne gunste gethoont en heeft
voor den onsen/ gelijck hy continuelick ghedaen heeft aen dese Lutheria-
nen. Twelck mach geschiet zijn ons te goede/ ten eynde wy ons beteren/
als teenemael alle onse hope ende toeverlaet gheleght hebbende op men-
schelijcke cracht: ende tot confusie eñ beschaemtheyt hier namaels van
de Lutherianen/ mits hen opblasende (als syne vyanden) met gheluck
ende voorspoet/ voor een tijdt lanck/ twelck daer nae oorsaecke zy van
heuren val ende onderganck.

De Spaẽsche gevãgenẽ seggẽ dat Christus desen Somer hẽ voor Lutheriaẽ getoõt heeft in alle de reyse vãde Spaẽsche Armade.

Voorde reste/ onder andere dinghen diemen onder tvolck verbreydt
tot oneer vanden Hertoch van Medine/ (diemen seght zijne plaetse ghe-
nomen te hebben/ deur groote stoutichept/ optẽ bodem van zijn schip tot
meeste verseeckertheyt) eñ tot een groote schantvlecke van alle Spaeg-
niarden ghebiet hebbende/ die in dese Armeye waeren: Men houdt voor
seecker dat noyt hunne schepen en wilden wenden/ doen ophouden/ noch
omlegghen/ totte eygene beschermínghe van hunne schepẽ/ die gedwon-
ghen waren achter te blijven ende niet en consten volgen/ maer lietender
veel verloren gaen voor hunnen ooghen. Daer van gheven goedt getuy-
chenis de drye groote schepen/ d'een daerinne gevangen wierdt Dõ Pe-
dro de Valdez/ d'ander de Galion van Guipousque dwelck verghinck
mettẽ vyere/ ende die vermaerde Galeasse inde welcke Hugnes de Mon-
cada doot bleef. Ende van dese onachtsaemheyt eñ sorgheloosheyt van
Hertoch van Medine/ spreken de Spaensche ghevanghenen seer nadee-
lich. Tselve wordt oock ghesegt in Zeelandt byden Spaegniaerts al-
daer wesende/ eñ die gesalveert wordden met Dom Diego Piemontelli/
hoewel het Galion daer hy inne was/ deurnaeyt met Engelsche Cano-
naden oft Cartouw-scheuten/ sonder eenich onderstant vanden Spaen-
schen schepen/ aldaer bleeff aencomende voor Vlissinghen: gelijcker wy-
alnoch een ander bleef voor Oistende by ghebreck van hulpe.

Don Pedro de Valdez/ Captaine Generael vañ Armade van Andeluzia.
Hugo de Moncada Generael vande Galeassen vã Naples.

Doende nu aen v dit verhael/ mach ick wel dencken dat ghy in uwen
gheest overwonnen zijt vã droefheyt/ oft veel eer van gramschap tegen
my/ van eene soe langhe vertellinghe/ van soe onlustighe onvermaeck-
lijcke saeckẽ/ hoewel datse niet dan al te waerachtich en zyn. Eñ daerom
laet ic my voorstaẽ/ dat ghy moeght begeerlick zijn te verstaẽ/ tot uwen
grooten contentemente/ wat voor opinien dat wy nu hier hebbẽ/ ons al
soe ghefrustreert te vinden/ vã onse soe veele begheerde verlossinge/ door
de quade wtcoemste van desen aenslach: Te weten/ oft wy ons selfs wi-
derom behooren te versterckẽn door eenich dierghelijck discours/ dat die
voornemẽ hem dit toecomende Jaer vernieuwẽ mach/ om te verwinnen
ons

Consideratie vã tgene dat het wecomeñ

onse verlorene hope deses Jaers/ soe fameus eñ vermaert door het ghe-
tal van 88. eñ bevonden sulcx te wesen door tgroote verlies van alle Ca-
tholÿcken. Waer op dat ick voor seecker vinde/ nu onlangs secretelick
met diversche ghedtviseert hebbende van dit ongeluckighe accident / dat
wy merckelicken in langen tÿden niet verhopen en moghen eenige goe-
de wtrompst. Eñ soe daerin wat te hopen is/ voorwaer de macht ter Zee
des Catholÿcken Coninncx/ als behoeftiger vã alle noottruft/ moet beter
van alles versien ende gheregeert worden / danse dit Jaer ghe weest is:
Want siet/ dit is tgene dat wy considereren / dese entreprinse vander in-
vasie eñ conquesteringe was principalickẽ ghefundeert op zeecke waer-
schÿnlicke opinien vanden quaden state deses Coninckrÿcx. Ten eerstẽ/
vande swackheyt der Engelsche schepen: want sulck advÿs wast t'welck
men (gelÿck ghy weet) tvoorleden Jaer by diversche weghen v van hier
ghaf: ende sulcx was oock t'oordeel van veelen herwaertsouer: Waerin
dat wy sien/ door den dienst die dese schepen dit geheele Jaer gedaen heb-
ben/ dat wy beghaen hebben een notabel faulte. Het tweede fundament
was van een quaet ghenuegen/ voorgestelt eñ opgenomen van een groot
ghetal des volcx / twelck hen dede draghen quade affectie totten dienst
vañ Coninginne/ ende van haer gouvernement teghens haere vyanden.
Eyntelick ende principalick/ van een groote eñ stercke parthye/ de welc-
ke haer veerdich soude vinden in faveur vande Catholÿcke Religie / ende
dewelcke de wapenẽ nemen souden tegens de Coninghinne/ soe haest als
de Catholÿcke Armeye haer onder de custen van Enghelant soude laten
sien. Van alle welcke opinien/ als tughedruct wesende eñ ghegrondet int
ghemoet van alle vrome luyden. Wy weeten datter niemandt op eerden
en is/ die den Coninck daer van eẽ vaster verzeeckeringe ghegheven heeft
dan ghy/ twelcke my doet vreesen/ zÿnde alle dinghen soe qualicken ver-
gaen/ dat ghy in perÿckel zÿnder ongenade mocht vallen: hoewel ick des-
halven niet en twÿffele van v goede meyninghe. Nu alsoe ons dese drye
opinien dit Jaer ghefailgeert hebbẽ/ also moecht ghy v oock verseeckert
houden voor het toecomende. Jck weet wel dat eenigke vanden onsen/
die vander zee zÿn/ moghen persisteren in haere opinien teghens d'expe-
rientie diemen onlancks daeraf ghesien heeft/ ende tis wel te denckẽ dat
sy groote neerstichept sullen doen om haer te behouden in credÿt/ ende te
continueren inde bestellinghe die haer ghegheven is vanden Paus ende
vanden Coninck / niet hebbende eenigen anderen middel om haer te on-
derhouden/ sonder te moeten vasten oft te bedelen: Nochtans om dat ick
niet en soude willen ghedooghen / met mÿnen weeten/ dat ghy van haer
begheckt wordet / die in dit Coninckrÿck niet tegenwoordich geweest en
zÿn om te sien in effect die verachtinghe van haere inbeeldinghe / ghe-
lÿck ick eñ eenige andere. Jck wil v vertellen een groot getal van open-
baere argumenten / hoewel dat icker door ghequetst ben tot int herte /
door dewelcke ghy nae uwe wÿsheyt (aengesien dat ghyse niet en sult lÿ-
den verblint te worden door de andere) moecht bemercken/ soe veel d'opi-
nien deses heymelicken verstants aengaen / eñ de assistentie in desen lan-
de / dat wy daeraf hebben contrarie eñ seeckere proeven voor dit toeco-

Jaer ghe-
schieden
mocht om
den aẽslach
te hernc-
men.

De drie ho-
peninghen
opgenomẽ
tegẽs En-
ghelandt/
comen te-
genwoor-
woordich
te faillerẽ.

mende Jaer/sae in eenich respect noch stercker/ danse dit Jaer ghewcest hebben/soemen alle dinck wel calculeren wil. Want d'Engelsche Armade heeft dit Jaer een proeve gedaen int aensien vañ ghehecle werelt/ van haer stercke macht inde Zee van herwaertsouer / ende datse machtich is in haer facon te vechten teghens een ghetal meer als noch eens soe groot van Galionen/Caraken/Galeassen eñ Galeen. Nu ist seecker dat haer ghetal dit toecomende Jaer herwaertsouer seer vermeerderen sal: want ick weet datmen alreede in dese laetste daghen ghecoft heeft/gelt ghefurneert/ende in Westen al expresselicken ghedepescheert/om te vergaderen allerley provisie totter Zee.

D'Engelsche Armade ter zee sal het toecomende Jaer noch stercker zijn.

Ende belanghende het aenwassen van een ghetal van goede schepen totten dienst vande Koninghinne / daer is alreede een groote quantiteyt van houte veerdich/ ende Ordonnonnantie ghemaeckt om dies in toekomende November eñ December noch weer af te houwen/op de Ouuers so wel vande Zee als vande Tamise/om te timmeren een zeeckeren ghetal van Oorlochs-schepen/gelijck de gene diemē dit Jaer heeft sien slaen de groote Armaden ende Casteelen van Hispanien ende Italien. Voorts salmen noch voor seker hebben groot getal van schepen/ niet alleen van Hollandt ende Zeelandt / Maer oock van Denemarcken / ende andere contreyen int westen/om het toekomende Jaer te versamen mette Enghelsche Armade/ twelckmen tlaeste Jaer niet begeert en hadde: alleenlijcken sekere Zeelanders ende Hollanders aenboden haren dienste nae datse ghehouden waeren / teghens het eynde des Somers nae den slach die by Calis gheschieden / om haer te versamen met eenighe Enghelsche schepen inde engte vander zee/ om te verbieden/ den wtganck des Prince van Parme wte Vlaemsche Havens: Voor welcken dienst / dat daer teghenwoordich zijn zes ende veertich goede Oorloogs schepen / onder tbeleydt vandē vice-Admirael Justinian van Nassau/Een man de welcke niet dan al te wel en accordeert mette Engelsche Natie/ende de welcke een gesworen vyandt is van alle Spaegniarden eñ Catholijckē: ende men houdet voor seker / dat daer en boven wt Noordt-hollant in zee komen/ veertich schepen/totten selven eynde. Soo dat te beduchten is/dat de macht deses Coninckrijcx / dit toekomende Jaer noch eens soo groot sal zijn als tvoorleden Jaer gheweest is.

Aenbiedinge der Hollanders eñ Zeelands aende Coninginne/ om te versamē mette Engelse Armade.

Justinus vā Nassau Admirael van Hollāt met 46. oorlochsschepē versaēt mette Engelsche Armade tegen den Prince vā Parma.

Laet ons nu sien/ten tweeden/ onse hope ende meeninge die wy ontfangen hadden vande groote quaetwillichept vā diversche persoonē tegens de Coninginne. Nu het contrarie is dit Jaer claerlijcken gebleken / soo wel door haer eyghen wercken om haer te houden inde goede gratie haers volcx/ als door eene generale devotie ende affectie van alle staten / Edelen oft minderen rijcke ofte armen tegens haer: iae soo groot/dat ick achte datter noyt geenen Christelijcken Prince en was die meer blijschappen gehadt heeft ende betrouwinghen in zijn volck / een sake nae mijn Oordeel de welcke wel mochte geneeren eenige hooveerdigen wortel in zijn herte/zy op dander zijde om te recompenseren een soodanich devoir / heeft haer getoont in alle haere wercken/(iae doen ter tijdt als de perijckelen opt aldernaeste dreyghden) seer sorchvuldelicken voor de welvaert haers volcx/ende voor de behou-

Argumenten om te proberen datter geene quaetwillicheyt des volcx en is tegēs de Coninginne.

denisse

denisse haers staets / sonder eenich speciael respect oft particuliere voor-
sieninge voor haer persoone/ als eenich dinck ander Prince soude mogen
doen. Ten eersten/ om haer volck te doen verstaen wat sorge dat sy had-
de om haer Conincrijc te stercken tegens alle invasien heeft sy seer sorch-
vuldelijcken ordre gestelt door veranderinge der geboden/ dat haer ghe-
heel Conincrijcke inde wapenen soude zijn aen haer behoudende de ken-
nisse door de certificatien die haer souden worden gesonden van maent
tot maendt van haere Lieutenants in elcke Drossaetschap ofte Meyer-
schap van haer Coninckrijck. Sy dede seynden door alle die Provincien
wapenen / buspoeder/ ende andere Munitien/ met goede geregeltheydt
voor alle quartieren aen de forten der zee / al waerse oock dede stellen de
Armaden om te defenderen alle aencomsten wter zee / ende alsoot my is
vertelt geweest door eenige de welcke weten het secreet vant Hof / dat sy
haeren Raedt seer voort drongh Niet eenen dach voorby te laten gaen
sonder hen te employeren om hare sake te voorderen. Dies nittemin sy
dede continueren het Tractaet vanden Pais inden Nederlanden deur
haere gedeputeerde/ den welcken sy sonder twijffel wel begheerde / Soo
verre dat sy die hadde mogen verkrijghen met sekere conditien. Also om
een volle vernouginge haers volcx/ begeerde ende onderhielde de sprake
van Vrede/ sonder middeler tijdt te versuymen te stercken haer staet soo
verre de Pays niet en werde verkregen.

De voorsienicheyt vande Coninginne om haer Coninckrijcke te stercken.

Maer int eynde siende haer begeerten geheelijcken gerefuseert (nieu-
we aenghenomen sterckte aen ons Catholicken) ende verstaende seker-
licken / dat de Armeye van den Hertoch van Parma soude passeren om
gheheelijcken te destrueren de stadt van Londen: sy riep haere gedepu-
teerde wederomme/ ende quam selfs in persoone by Londen/ ende quam
haer logeren inde voorstadt/ twelcke grootelicx verblijde ende verseker-
de de gheheele stadt/ de welcke dede ordinaire Monsteringe onder de in-
woonders van thien duysent ghewapende ende geexerceerde mannen.
Ende daerenboven sy hielde veertich duysendt mannen om te vechten/
Sy dede oock rechten ende legeren haere Armeyde byde zee op de Ta-
mise/ acht oft thien mijlen onder de stadt van Londen / streckende aen-
der zee/ alwaer d'Armade ghearriveert wesende / sy en mocht niet ver-
hindert wordẽ van eenigen raet: Dwelcke om te accouragerẽ haer volc/
sy en dede geene Resolutie te toonen datse logieerde int lichaem van een
vrouwe/ een Doorluchtige ziele/ ende een gheheel grootmoedich herte.
Sy quam dã in haer Armeyde/ inde welc dat Commãdeerde den Graef
van Leycester: Als doen gelegert wesende tusschen de Stadt van Lon-
den ende den Vyant/ ende passeerde diveersche reysen daer door: sy nam
haer herberghe geheel daer nae by/ sy keerde daer wederomme ende adt
d'noenmaeltijdt inde Armeyde / sy dede visitatie ten eersten van alle de
Benden nae datse ghedistribueert waren door Provincien / elck een in
hare particuliere quartieren ende Leghers. Ende visiteerdese weder-
omme van plaetse tot plaetse: daer nae in Slachoordre gestelt wesende/
als vaerdich om te vechten/ sy omcingeldese rontomme ende aensachse
curieu-

De Coninginne in haer Armeyde in den grootsten perijckel int aenkomẽ van dẽ Vyant.

Notabel Eblijdinge des volcx ghesien door de tegenwoordicheyt der Armeydē in haren Legher.

curieuselijcken/met niemanden vergheselschapt wesende dan metten ge-
nerael vande Armeyde ende met drye ofte vier andere/die op haer wach-
teden : voorder om te representeren haren state/ ick considereerde wel
dat het swaert voor haer gedragen worde door dē Graef van Ormond.
Al waerse generalicken ghegroet werde met toeroepinge/ met schieten/
ende met ghetuyghenis van alle soorten van wapen/ met ghehoorsaem-
heydt/ met goedtwillicheydt/ met wille om voor haer te vechten : Een
spectacle twelck selden ghesien wordt in eenen Legher ofte Armeyde/
verwacht hebbende haer ghestachte : maer altemael tenderende tot de-
sen eynde / te toonen wonderbaerlijcke concordantie ende vereenichde
liefde tusschen de Coninginne ende haere onderdanen/ ende die reveren-
tie ende gehoorsaemheydt der onderdanen tegens haere opperste Prin-
cesse : voor welcke plichten dat zijse wel conde caresseren met dancksег-
gingen ende eerlicke woorden/met eene gheheele Coninckliche maniere.
Nu mocht ick dese schrifte wel amplificeren met veel meer particulari-
teyten die ick selfs gesien hebbe: want ick vonde my aldaer met veele an-
dere/ al waer ick wandelde den geheelen dach van plaetse tot plaetse/ick
en hoorde noyt van haer segghen een eenich woordt dan loven die dig-
niteyt haers persoons ende Coninckrijcke dracht / met Godt te bid-
den voor haer leven ende conversatie / met afgrijselijckheydt haerder
Vyanden / ende der verraders ende van alle Papisten / elck een toon-
de eene besundere begeerte zijn leven te hazarderen voor haere defencie/
ende boven sulcx een generael toegheroep / de gheheele Armeyde in elck
quartier/songhe/ dat aenhoorde zy op sekere tijden seer devotelijcken eñ
melodieuselijcken diversche Psalmen gheaccommodeert in forme van
gheveden tot Love van Godt almachtich/ dat sulcx niemanden in eeni-
ger manieren en hadde mogen mishagen: twelcke sy grootelijcken prees/
haer mede by voegēde tot hen/ Godt Lovende met wichtige ende swaer
woorden/ twelck ick u schrijve/ maer ghy moecht u wel versekert hou-
den ick en doet niet om de plaisir die icker in hebbe: maer op dat door de-
se argumenten u kennelijck zy/ dat de Coninginne haer volck gheene oc-
casien en geeft/ ende dat het volck niet en toont eenich teecken van quet-
willicheydt / in tgene dat hen bevolen is tot dienste vande Coninginne/
ghelijckmen hen hiervoore hadden laten duncken.

Het gesāc der Psalmen inde Engelsche Armeyde inden Legher.

Sy hadde oock vaerdich ghemaeckt een Armeye van ontrent 40000.
mannen te voet en 6000. te peerde inde Provincen,int midden vant Co-
ninckrijcke/ om hen vaerdich te houden by haer persoone/sonder te ont-
wapenen de Landē by de zee. Dat al onder t'bevel van My Lord Huns-
don/ Heer Chamberlinck ende Lieutenant van haere Maiesteyt / inde
voornoemde Armeye. Soo dat inden selven tijdt als zy te velde was/di-
veersche nae haer toe reysden van diveersche Provincen: sommige qua-
men tot inde voorsteden ende Dorpen naest by Londen/ de welcke van
weghen des toekoemenden Ougsts/ worden ghebeden wederom te trec-
ken elck in zijn Landt/ Der welcker een groot deel (aenghesien dit man-
dement) en lieten niet haer te avanceren tot haeren laste / om te sien (al-
soo sy seyden) de persoone vande Coninginne/ende om te bevechten de

ghene die hen vervoorderden het Coninckrijck te winnen/ ende hoe wel
dat den meesten-deel der voorsz Soldaten gedrongen werden wederom
te keeren/ nochtans de Capiteynen/ Leytslieden ende de principale Rid-
ders ende Edeliededen/ quamen tot int Hoff aenbiedende haren dienste/
de welcke gheraresseert worden met veel dancksegginghen / wesende nu
t'meeste deel wederomme ghekeert/ met volle resolutie ende toesegghin-
gen/ te onderhouden in sulcker voegen haer Benden gereet/ dat soomen-
se eenige uren daernae adverteerde / zy die als dan wel gherust weder-
brochten. Boven die voorseyde argumenten teghens gestelt van de opi-
nie vande quaedtwillicheydt des volcx / waer af datmen verwachtede
groot voordeel voor desen heerlicken aenslach / ick wil u ooc wel bewij-
sen sekere notabele actien / proeve doende op desen selven tijt / des con-
tentements ende goedtwillicheydt vanden gheheelen Adel des Koninc-
rijcx/ de welcke niet gedwongen en was in zijn Landt te blijven/ om re-
deue der lasten ende staten die zy hadden ghelijck daer zijn de Gouver-
neurs ende Lieutenanten de welcke daer commanderen om de sake der
wapenen. Want soe haest alsmen verstonde dat de Koninginne Londen
genaerte/ eñ dat de Armeyden vergaderden/ om van allen syden te comen
met aller macht hen teghens den vyandt setten / ende datmen vanden
Zeekant veradverteert was dat de Spaentsche Armade voorhanden
was: Alle de groote Heeren des Coninckrijcx van Westen tot Oosten/ eñ
van Noorden tot Zuyden (alleenlicken wtgesondert de welcke t Gouver-
nement vañ Provincien hadden/ de welcke wettelicken niet absent en
mochten wesen van weghen haers lasts ofte ampts / ende eenige weyni-
ghe die gheen middel en hadden machten te vergaderen nae haer begeer-
te) voeghden haer stracx byde Conninghinne/ met haer brengende elck een
na synen staet (haer employerende tottet wtterste toe van haere macht)
de Compagnien vant paerde-volck/ lancieren/ lichte paerdẽ/ arguletten/
de welcke sy logierden rondtom Londẽ/ haer onderhondende desen ghe-
heelen tijt in haer last ende commissie / totter tijt toe datmen seeckere tij-
dinghe hadde dat de Spaentsche Armade gevaren was ontrent Schot-
landt. Nu diversche van dese Heeren monsterden haere paerden voor de
Conninghinne (iae inden legher die daer is voor de poorte van haer huys)
met groote verwonderinghe der mannen van verstande/ nae dat ick ver-
staen hebbe / soe wel om des grooten ghetals wil dat daer was/ als om
datse wel gewapent eñ ghemonteert waeren: Want niet wesende vant
ghetal der paerden van Ordonnantien in elcke Provincie / noch inghe-
voeght/ inde compagnien: Men en hadde niet ghemeynt dat int gheheel
Koninckrijck/ soo veel Spaensche paerden geweest hadden / van sulcker
waerden/ wtghenomen teghent Noorden inde palen van Schotlant/ al-
waer de stercten meest bestaen inde peerden/ d'eerste die Monsterde met
zijn compaignie was den Edelen ende machtighen Viconte van Mon-
tagu / de welcke om de sake der Religie altijdts verclaerdt heeft (ghe-
lijck hy noch tegenwoordelijcken verclaert ende protesteert solemnelyc-
ken / soo wel aende Koninginne als in alle publijcke vergaderinge vant
Hoff / dat hy vaerdich is/ met eene gheheele resolutie/ te leven/ ende te ster-
ven

Ander ar-
meye veer-
dich van
de Conin-
ginne/ bo-
ven die de
welcke den
vyãt tegẽ
gestelt was
om haer
het inval-
len te be-
letten.

De macht
te paerde
gheleyde
door den
Edeldom/
tot defence
vande per-
soone van
de Conin-
ginne.

De Mon-
steringe
vande com
paignien
vant paer-
devolck/
van My
Lord Mõ-
tagu/ was
d'eerste.

ven voor de Koninginne ende haer Landt/tegens alle de ghene diet sou-
den willen aenvallē/tzy Paus/Koninc/ ofte Potentaet/ wie dattet zy eñ
dat hy voor haer zijn leven hazarderen soude ia zijne kinderē/ zijne Lan-
den ende alle zijne goederen. Ende om te bewijsen het effect zijnder woor-
den / soo presenteert hy hem persoonelijcken voor de Coninghinne met
zijn compaignie peerdevolck met ontrent drijhondert mannen ghelepdt
door zijn eygen Sonen ende hier onder een jonck kindt/ dwelcke seer wel
te paerde was/erfgenaem van zijn huysz / als wesende iongste Sone en-
de Erfghenaem van zijnen Sone / een notabele ende loffelijcke sake om
sien/ den Groot-vader/den Vader vanden kleenen Sone/ al te samen te
paerde voor haere Koninghinne tot haeren dienste/ mijnent halven ick
hadde groot ongenoechte te sien het contentement dat onse tegen partije
hadden in een soodanich spectacle: Maer in regard van v myn Heere ic
en heb v dat niet mogen verswijgē/ achtende dat desen Heere v genoech-
saem bekent is/ als geemployeert geweest hebbende in Ambassade veele
Jaeren tegens den Catholijcken Coninck / Nae dat ick verstaen hebbe
van wegen de Coninghinne / om wederom te verkrijgen ende te confir-
meren de minnelijcke tracteringe hen van te voren gedaen by haere Va-
ders. Nu ic en twijfele niet oft daer en sullē noch eenige ander herwaerts
over zijn van sulcke conditien als desen Heere / vander welcken faveur
men gheenen staet maken en moet/ alsser questien wesen sal te verwach-
ten eenich dinc tegens de Coninginne/ofte dit Conincrijcke aē te vallen.

Monsteringe van t'paerdevolck van eenighe Heeren.

Ten selven tijde warender veele andere die Monster passeerden/ met
een groot getal peerde-volc: twelcke v nut is te weten hoe wel dattet v
weynich aenghenaem is/om niet verabuseert te zijn by gebreke van niet
wel te weten den tegenwoordigen state van herwaertsover / op dat ghy
hier nae dies te beter oordeelen moecht / watter te doen is/ om te repa-
reren t'verlies ende de schande vant voorleden. Doen dan den Graef
van Lincolne ende My Lord Windsor (met haer versaemt eenige Rid-
ders ende Edellupden) Monsterden hare Compaignien als My Lord
van Montagu gedaen hadde: ende nae haer My Lord Cancelier Mon-
sterde in haer huys met eenen braven hoop van veele dappere man-
nen/soo wel te voet als te peerde. Voorts eenen dach of twee daernae/de
Graef van Warwick/My Lord Bugley/ Groot Thresorier van Enge-
landt/ My Lord Compton/ ende op den avondt den Graef van Leyce-
ster/ met My Lord Riche/ voorder diversche Heeren des Konincrijckx/
Monsterden elc een bysonder haere compaignië van paerden/ tot groot
contentement vande Coninginne ende tghemeen volck / de welcke daer
present waren met duysenden. Twee daghen daer nae / den Graef van
Essex groot-stalmeester vande peerden vande Koninghinne/ met eenige
vande principaele Edellieden van zijne vrienden ende Dienaers/ Mon-
sterde voor de Koninginne 300. goede ruyters/ met een groot getal van
Arguletten/ende een schoone compaignie voetvolcx alle Musquettiers.
Dese Monsteringhe ging te boven int ghetal alle d'andere particuliere
Compaignien/ ende den Graef selfs met een groot ghetal Lanciers wel
gemonteert eñ gewapent liep/dicwils metten Graef van Cumberland/
als

Den Graf van Lincolne.
Lord windsor.
Heer Cancelier.
Den Graf van Warwick.
Lord Tresorier.
Lord Cōpton.
Den Graf van Leycester.
Lord Riche.
de Heer Walter Mildmay.
Heer Henric Cromwell.
Heer Jan pointes.
de groote Compaignie vande Graf van Essex.

als oftse ghewee st hadden in Slach-orde / twelck zy hier noemen / La
course du Camp , een dinck dat ick van te vooren noyt meer ghesien en
hadde: hy continueerde oock eenen langen tijdt met zijn compaignie te
paerde/ Tournoyende ende Schermutserende/met zijn Argulettẽ ende
voetvolck / twelck was eenen seer aenghenamen tijdt-verdrijf voor die
Koninghinne ende alle t'volck die daer present waren int ghedranghe/
Onder dwelcke ick hoorde veele propoosten teghen d'Engelsche Papi-
sten / die zy alle Verraders noemden : ende wenschten dat de Spaeg-
niaerts iegenwoordich waren inden selven Legher drymael soo veel int
ghetal/om de machte der Engelschen te proberen. Dit was een sake die
my wel swaer was om te hooren soodanighe propoosten/met diversche
afgrijselijchheyden tegens alle die van haer Landt/de welcke (also sy sey-
den) datse haer eyghen Vaderlandt schelmachtich verraden hadden/ en-
de vileynichlijcken verkoft de Vryheydt van haer Landt aende Spaen-
giaerts ende ander Papisten. Ten stonde my doen niet toe hen te weder-
segghen: dan hadde ickt ghedaen/voor certain d'onweerdicheydt hadde
sulcx gheweest int spectacle van dese schoone Cavalerie / dwelck haer de
courage doubbeleerde / zy hadden my daer int Leger in haer furie ghe-
doot/ende gekapt in Duysent stucken. Boven dese voornoemde Heeren/
waren gekomen inde stadt andere schoone Compaignien geleydt door
den Graef van Worcester/ De Graef van Herford/ My Lord Audeley/
My Lord Morley/ My Lord Dacres/ My Lord Lomeley/ My Lord
Montioy/ My Lord Sturton/ My Lord Darcy/ My Lord Sandes/
My Lord Mordant/ eñ by elcken der Heeren vanden gemeenen Raedt:
also dat nae het gemeyn seggen doen waren ontrent Londen 5000. paer-
den/ alle vaerdich totten dienst vande Coninginne/ sonder t'paerdevolc
datmen opgenomen hadde voor t'versaemde krijchs-heyr / ende voor de
wacht vande Custen.

Ick heb noch meer ghehoordt in een seer goede plaetse / daer ick was
sonder een woordt te segghen/ datter noch waren tweemael soo veele al
veerdich mette groote Heeren absent/ om in haer particulier gouverne-
ment d'ooge te hebben op d'affairen / Van dit ghetal is de Marcgraef
van Winchester/de welcke geestimeert is seer machtich ende wel gefur-
neert van hem selfs/ van peerden ende wapenen/ de welcke Lieutenant
is voor de Coninginne inde Province vã Hamptonne / als oock de Graef
van Sussex/Capiteyn van Portesemouth/ ende Lieutenant in Dorce-
ster. Na hem steltmen inde ordening den Graef vã Sherausbery/Graef
Maerschalck van Enghelant / Lieutenant voor de Coninginne in een
groot ghetal van Provincien/ende seer machtich by hem selfs/ so wel in
peerdevolck als in voetvolc / boven de macht vande Heer Talbot zijnen
Soon. Ende hoe wel de Graef Darby doen in Vlaenderen was / van
waer hy onlancx weder ghekeert is / niettemin zijnen Soon My Lord
Strange Lieutenant in Lancaster ende Chester inde absentie van zij-
nen Vader/ heeft doen aennemen een groote macht paerdevolc/ende ter
propooste van desen Grave om te toonen d'affectie van t'geheele Lant
tegens hem/ ick heb verstaen voor seker/dat als doen als hy heur te lang

De Graef van Worcester.
De Graef van Hertford.
Lord Audeley.
Lord Morley.
Lord Dacres.
Lord Lomeley.
Lord Montioy.
Lord Sturton.
Lord Darcy.
Lord Sandes.
Lord Mordant.
Marcgraf van Winchester.
Graef van Sussex.
Graef van Sherausbery.
Lord Talboth.
Graf Darby.
Lord Strange.

vertoefden mettet volck in Vlaenderen/ende datmen twijfelde dat hem den Hertoch van Parma niet aldaer wilde arresteren mette andere Commissarisen/ tvolc ghemeenlijcken schickte in sich selfs dat de Heer Strange Soon vanden Grave geassisteert met alle de machtē vā Lancaster ende Chester soude de zee passeeren om wederomme te brenghen den Grave met hem. Tis eenē lacherlijcken Grave/ maer bequaem te toonen die forme der liefden des volcx tegens hem/ de welcke met zijnen Soon is resolutelicken gespannen tegens den Paus.

Graef van Bath. Aenbieden der Gravē van Pen-brook. Graef van Northum-berlandt. Graef van Comber-landt.

Den Graf van Bath/ dies ghelijck Lieutenant in Devonien hadde groote machten veerdich/ (soomen seydt/) om te beletten het in-vallen der vreemden in dat quartier/ Als oock den Graf van Penbrook/ Lieutenant in Sommerset ende Wilshir ende Gouverneur van Galles/ was veerdich te komen nae de Coninghinne met drye hondert peerden ende vijfhondert voetvolcx / alle aengenomen ende van hem onderhouden/ de provincien die onder zijnde gebiedt zijn blijvende wel versien.

Ick laete hier te spreken vanden hoop der Cavalerie vande Graven van Northumberlandt ē Comberlant/ de welcke veerdich wesende om te Monstren/ niettemin soo haest als zy verstonden het aenkomen vā Spaensche Armade / Dese twee Graven liepen gewillichlijcken in alle haeste nae de zee toe ende gaven haer inde Armeyde vande Coninghinne/ den inslach dien ghesch iede by Calis. Daer wesende in diveersche Schepen vande Koninghinne/ zy deden daer fraeye ende notabele diensten in haere persoonen/tegens de Spaensche Armade. Ende om te toonen een ghemeene ende groote goedtwillichept van vele andere in desen selven tijt t'employeren haere levens in desen selven dienste/arriveerden doen oock inder Armeyde ter zee groot ghetal van Edelmans van qualitept/de welcke van haer eygen selfs sonder eenich belasten ende sonder voorweten vā Coninginne liepē in diversche van haere Schepē / inde welcke datse deden goede dienstē/in den slach die voor Calis geschieden.

Mijn heer Heyndric Brook/ Heer Tho-mas Cecil. Heer Guil-laume Hat-ton. Heer Ho-ratio Pa-lavicini. M. Ro-bert Carie. Heer Char-les Blunt. M. Tho-mas Ge-rard. M. Guil-laume Parvij.

Siet hier de Namē vande gheene dier welcken dat my mach ghedencken. Mijn Heer Henrick Brook/ Soon ende Erfgenaem van My Lord Cobham/ de Heer Thomas Cecil/ Soon ende erfgenaem van My Lord Threso rier : de Heer Guillaume Hatton/ erfghenaem van My Lord Chancelier : de Heer Horatio Palavicini / Ridder van Gennes: Mijn Heer Robert Carie/ Soon van My Lord Hunsdon: Heer Charles blunt Broeder van My Lord Montiope. Maer men spreect boven al vā twee Edelmans vant Hoff/ gheheeten Thomas Gerard ende Guillaume Harvie/ de welcke hen diesghelijcx begaven inder Armeyde. Ende de welcke my van te vooren onbekent waeren. Maer nv zijn zy inden mondt van eenen yegelijcken hier ontrent Londen/ met groot Loff/ want sy stellende haer leven in hazard gingē in een Barque van haer Schepen om de groote Galeasse aen te vallen in de welcke dat was Moncada/ alleenlicken met haer rapieren: inden welcken hazart nae tghemeen seggen/ men en acheet niet / soomen compareert de hoochte van dese groote Galeasse met een soo kleen schip. Maer voorder om v volcomelic te doen verstaen hoe groot daffectie der Heeren / ende der Edelen was/ om niet te sparen

haer

haer levens in desen Dienste/ men seyt dat den Graef van Ocxford / de welcke een groot Heer is ende een vanden alder oudtsten Graven van dit Coninckrijcke/ begaf hem oock in zee / om te vechten inde Armade vande Conninghinne/ aldaer quamen oock ten selven stonde de tweede Soon van My Lord Thresorier geheeten nae dat my gedunckt/ Robert Cecil/ Arriveerden oock op dien selven tijt in zee/ My Lord Dudley/ een oudt Baron vant Konincrijc/ eñ de Heer Walter Raleg Edelman vande Camer vande Coninginne ende in zijn gheselschap groot getal van jonghen Adel onder de welcke dat my ghedenckt der namen vanden erfgenaem van Heer Thomas Cecil/ geheeten Guillaume Cecil / Edoward Darcy/ Arthur Gorge/ ende andere diergelijcken: in der welcken tellingen/ en heb ick geen groot behagen/ niet dan om u te thoonen hoe grootelicx dat wy bedrogen zijn/ van ons hier in onse sinnẽ te printen die ons alhier favorable was / verwachtende dat ghy siet dat alle soorten van persoonen gereet zijn geweest soo wel op de zee als te Lande/ tot haer eyghen lasten/ ende sonder wachten / noch gebodt/ noch onderhoudt te hazarderen/ haer leven/ om de defencie vande Coninghinne ende t'Koninckrijcke.

Robert Cecil. My Lord/ Dudley. Heer Wal Ralegh.
Guillaume Cecil. Edouard Darcy. M. Arthure. Gorge.

Ende belangende de machten vande Graef Huntington/ Lieutenant Generael tegens t'Noordt Enghelandt / men houdt voor sekers dat hy op gestelt heeft inde province van York ende Naebueren gemeenlicken geordonneert om te dienen teghens Schotlandt / een Armeyde in ghetale van 4000. mannen te voet wel ghewapent / ende by de thien duysent peerden/ om hen by hen te voughen/ soo hem eenige occasie ofte apparentie openbaeren liet/ van t'Coninckrijck te bespringen van die zyde totter welcke dat ghevought zijn tot heur sterckten drie Heeren van dat Noorder quartier My lord Schroop/ My lord Darcy/ My lord Evers.

De Graef vã Hungton. Lord. Schroop Lord Darcy. Lord Evers.

Daer zijn oock noch veel andere Heeren Lieutenanten van provincen / de welcke onderhouden een goet ghetal van Cavalerie ofte peerden: als den Graef van Kent Lieutenant in Bedford/ My lord Hunsdon Heer Chamberlan / Lieutenant in Nortfolk ende Suffolk / My lord Cobham Lieutenant in Kent/ My lord Gray in Buckingam/ My lord North in Chambrigde/ My lord Chandos in Glocester/ My lord sainct Jean in Huntington/ My lord Buckhurst in Susser. Also dan door dit particulier verhael vant welcke dat niet uter propoost en is dat ghy kennisse hebt / ghy hebt te letten op de dispositie vanden geheelen Adeldom van dit Landt in desen tijdt te resisteren teghens alle invasien ofte inval. Ende soo by aventueren ghy komt wederom te overslaen u ordentlic Register van alle de groote Heeren van desen Conincrijcke / ghy sult vinden datse hier alle gestelt zijn / wtghenomen drye jonge Graven in legen ouderdom van Rutlant Southampton ende Betford/ alle drye verheven in dese verkeerde Religie. Ende daer door soo en rest ons niet te spreken / dan vanden Graef van Arundel / de welcke nu teghenwoordich inden Toren is / om te verwachten om te ontvlieden van den sen Coninckrijcke in de solicitatie ofte besorginge vanden geenen die nu Cardinael is Allen. Nu hoewel dattet wesen mach dat hy de Catholicke

De Graef van Kent. Lord Hunsdon. Lord Cobham. Lord gray. Lord North. Lord Chandõ. Lord S. Jean.
Lord Buchurst. Graef van Rutlandt. Graef van Sonthãpton. Graef van bedford.

Religie wel toegedaen zy / soo heb ick nochtans verstaen in een seer goe-
de plaetse / dat hy zijn leven ghepresenteert heeft voor de defentie vande
Coninginne tegen de gheheele Weereldt / ende daer en boven / alsmen al
wel hadde moghen staet maken / van te hebben een deel in dit Coninck-
rycke (een sake gheheel onmoghelijck) aenghesien dattet blijckt door die
verhaelde dingen / dat den Edeldom geheel versekert is voor de Conin-
ginne / ende dat de geheele macht des volcx streckt tot goedtwillicheydt.

Aenbiedinge des Coninck van Schotlādt aende Coninghinne van Engelande.

In desen selven tijdt is de Coninghinne aengheboden gheweest een soo
groote parthye / om te comen tot haren dienste eñ tot defentie vant Co-
ninckrijck / datse inde geheele Christenheyt niet machtighers en mochte
hebben / in aller respect / dats te weten vanden Coninck van Schotlant /
De welcke verstaende de entreprinse van dit Coninckrijck aen te vallen /
sandt eenen Edelman aende Coninghinne (gelijck ick daer van ben ver-
seeckert geweest) om haer aen te bieden alle zijn macht / tot deffentie van
haer eñ van haer Coninckrijck: Ende soot haer aengenaem waere / dat
hy quame in eygender persone / eñ deffendeerde dit Coninckrijcke tegens
alle gewelt-doenders / tzy onder pretext vā Religie / oft anders. Eñ daer
door moeght ghy sien wat reeckening dat ghy behoort te maecken op de
ydele beloften die gedaē zijn indē naem vā desen Coninck. Eñ gelijc ghy
siet dat ick genoechsaem middel hebbe / om verstant te hebben vañ ande-

Compaignien van paerdē eñ van voetvolck ghefurneert door de Bisschoppen.

re sterckten des Coninckrijcx / ick mach v noch wel verseeckeren / dat tot
dese deffentie, (ick heb gehoort eñ ghesien de schrifte eñ de rolle van een
groot ghetal van cavalerie eñ voetvolck) dat de Bisschoppen deses Co-
ninckrijcx vaerdich houden op harē laste / mette contributie op de Clerc-
schap: dewelcke Compagnien soe wel te paerde als te voete souden ghe-
leydt worden door de Heeren ende Edelmans die de Koninghinne noe-
men sal / ende willen datmen alle de Benden sal noemen met desen ydelen
titel / Miletes sacri.

Laet ons nu komen opt laetste punct vande principaelste fundamen-
ten van onse ontfangene hope / waerop dat principalicken de entreprinse
desen invals getimmert was: dat is / Datter was een seeckere eñ stercke
parthye van Catholijcken / om te assisteren de vtheemsche macht tegens
de Coninghinne / int eerste aensien vañ Spaentsche Armade. Nu / door
mijn voorgaende discourerē / aengaende de groote brande eñ vniuerselle
liefden van alle tvolck teghens de Koninghinne / eñ vant groote aenbie-
den des dienstes / haer onlancx gepresenteert vanden geheelen Edeldom
des Coninckrijcx: Het mach gheschieden dat dit fundament seer ruyneus
zy / ghenomen eñ gestelt op haere eyghen inbeeldinge / ghelijck op zant dat
met den wint wech waept / oft veel meer op eenige vaporē die inde lucht
verdwijnen. Soe veel wast voor zeecker dat den Koninck van Spaeg-
nien eñ zijn principaelste Dienaers en maecten daer gheen cleene reecke-
ninge op: Oock en wordt nu generalicken eñ met eene claechelicke stem-
me niet meer beklaecht onder de gheheele menichte der Spaensche ghe-
vangenen / iae door de principaelste onder haer / dan datse nu klaerlicken
sien / hoe seer dat de Coninck haren meester vileynelicken door dese per-
suasien is bedrogen gheweest / oft veel meer schelms verraden; want sy

segghen

segghen datter niet een deughdelick man en is in dese gheheele Armade/ aendē welcken datmē hadde constantelicken geconfirmeert eñ ghegheven woorden van asseurantie/ voor alle de ghene die daer dienden in dese Armade eer datse inbarcqueerde/ datse niet vreesen en moesten eenich resistentie om inval te doen in Enghelandt/ Den Coninck wel verseeckert wesende/ datse vinden souden eene machtige Armeyde van Catholijckē/ al vaerdich tot haeren faveure/ soe haest alsmen haere Armade in desen quartieren sich soude sien opdoen. Door dese propoosten/ seggen sy/ datse zijn gheencourageert gheweest tot dese voyage: Anders/ veel onder haer sweeren/ datse noeyt voet en souden inde schepen geset hebben. Daerop discourerende/ dattet was teghens alle apperentie van redene/ een Coninckrijck aen te vallen/ in hope van dat te verkrijgen/ sonder eenich tytel van recht eñ eenighe stercke parthye al te samen/ maer specialijcken sonder een goede eñ seeckere parthye. Sy dan vindende alle dese beloften gheelicken valsch/ veele vande voorseydē ghevanghenen vervloecken u/ met namen genoemt/ als wesende Ambassadeur des Coninex: middeler tijt/ segghen sy/ dat op de opinie datmen ghehadt heeft vande kennisse die ghy verkregen hadt in Engellandt/ ghy haddet hier in meer geloofs vercregen dan een ander/ ende hebt ouer veele Jaren uwen meester ghesoliciteert op dese hope/ ende andere dierghelijcke persuasien/ te doen een soedanighe entreprinse/ sonder verseeckeringhe deses laetsten puncts/ twelcke was te hebben een stercke ende verseeckerde parthy in dit Coninckrijcke. Ghy sultse oock hooren vervloecken die vluchtige Enghelschen van haren lande/ datse gheen swaerichept en maken hen te noemen schelmsche verraders/ aengeboden ende vercoft te hebben haer parthye aenden Paus eñ aenden Coninck van Spaegnien/ toedoende met eenen dese ghevangenen/ datse waren persuaderende: dat de incompste deses landts open was/ soe swack tot alle resistentie/ ende tvolck so miserable/ datse niet meer swaerichepts verwachtende en waren vā dit te verkrijghen/ danmen vant int beghinne te overwinnen eenige arme Indianen al naect/ inden eersten aenval die geschiede door den Coninck Ferdinandus. Maer nu/ dese selve ghevangenē gebracht wesende vande syde vander zee tot Londen toe/ alwaer sy aenghemerckt hebben de machte des Landts eñ des Volcx/ soo spreken sy daer af met verwonderinghe/ ende achtent onwinbaer/ anders dan door tverraet van eenighe groote parthye in het middel vant Coninckrijck.

Dattet onmoghelick en is een Coninckrijcke te winnē/ sonder faveur van een parthy van binnē.

Nu en weet ick niet oft sy sulcks seggen nae tghevoelen twelck zy hebben/ ofte om den Engelschen te gelieuen/ vande welcken sy wel ghetracteert worden/ ende dewelcke haer lichtelicken door flatteringhe laetē bedrieghen: Maer een dinck weet ick seecker/ eñ tblijckt wt alle haer propoosten/ dat sy seer ghestoort zijn op de ghene die den Coninck tot dese voyagie gheperssuadeert hebben. Veele onder haer/ oock twelck mannen zijn van goeden verstande/ ende die onse ghebannen Enghelschen die in Spaegnien geweest zijn hooren spreken/ eñ oock eenighe aldaer ghekent hebbē (als ouer lange tijt de Heer Fransois Englefield/ eñ onlāgs Mylord Paget eñ synē broeder) haer neerstelic ondersoeckeñ vā haer macht ende

Heer Frāsoys Englefield. Lord Paget.

ende credit / om een parthy van dit landt in veranderinghe te brenghen:
Graef van Westwerlandt.
haer oock tzelve inbeeldende vandē Graef van Westmerland / den welcken sy nochtans wel wisten dat een ongeschict eñ dertel man was. Maer onse teghenparthy herwaertsouer hebben haer nu soe seer vernedert / mitzgaders alle d'andere fugitiuen / als lieden sonder credit om eenighe Soldaten aen te nemen sonder commissie vande Koninghinne: Ja selfs / als sy waren in haren besten staet / dat de ghevangenen hen verschricten te hooren hoe sy den Coninck soe moghen bedrieghen om gagie van hem t'ontfanghen / niet door liefde van weghen der Religie. Sy bekennē wel

t'Bedroch van Stukeley teghens den Coninck van Spagnien ende den Paus.
eens in Spaegnien gehoort te hebben / hoe dat den Koninck eens bedroghen werdt / doen / als eenen zeeckeren Thomas Stukeley Enghelsman / een particulier persoō / ontvloot wt Yerlant in Spaegniē / om zijn schulden eñ ander quaet leuen / als niet hebbende de waerde van eenen duyt / om zijn schulden te betalen / ende wesende tweede soon van een simpel Edelman / den welcken men nochtans terstont gheloofde in Hispagnien / soe haest als hy hem selfs verchiert hadde metten titel van een Hertoch / Marquis ende Graef van Yerlandt. Ende door desen middel worde hy langhen tijdt onderhouden / als een man om te doen grootē dienst teghens de Koninghinne van Enghelandt / tot dat int leste de Coninck zijn bedroch gewaer werdt / eñ hem alsoe bandde wt Spaegnien. Maer nu vertrocken zijnde tot Romē / werde hy alsoe onderhoudē vandē Paus voor eenen tijdt lanck / ende tot dat hy door eenighe goede Catholijcken ontdeckt werdt / dewelcke niet gelijden en konden dat de Heylicheyt van den Paus soe plompelicken beghect worde: twelck de gevangenen blijdelick verhaelden / ende hoe dat eerst den Keyser Carolus / daer nae desen Coninck eñ den Paus hebben geweest soe behendelicken verachtet door desen Stuckley / sy beslotent al gheckende / dat eenighe vande Enghelsche den Coninck alzoo gheabuseert hebben. Het zijn studien om de voetstappen van Stuckley te volghen. Eñ voor seecker / andere met my zijn dickwils root gheworden van schaemten / soe veel te hooren vertrecken vanden Coninck ende vanden Paus / jae vanden Keyser Karel / dewelcke eenen sulcken quandt als Stuckeley hadde soe opentlicken moghen beghecken: Wesende een sake soe veel dies te vreemder also den Catholijcken Koninck gheabuseert te hebben / tot op den tijdt van syne residentie in Enghelandt: Desen was bekent van veelen van synen Raedt voor eenen beroemer ofte blaeskaeck / file / ruffiaen / ende eyndelicken / eenen quaetgonstighen teghen de Spaegniaerts.

Nu / mijn Heer / door dit breedt verhael vande quade wtcompste van onsen aenslach / ende volghende d'opinien van de ghene daer mede ick onlangs ghetracteert hebbe / mette welcke mijn oordeel oock conform is / sonder my te houden totte ydele imaginatien: Uwe Eed. mach sien int eerste / onsen tegenwoordighen iammer eñ miserabelen staet: Eñ voorts voor het tweede punct / den staet vande Coninghinne / des Coninckrijcx / haers volcx / ende haers machten / gheheel contrarie het verwachten des Paus / des Catholijcken Conincks / ende principalick van v / mijn Heere / ende van alle anderen die veel Jaeren lanck desen handel of negotiatie onder-

onderhanden gehadt hebben/ Also dat ic niet geraeden en can wat voornemen dat zijn sal/ oft mochte gheimagineert werden te volgē/ verwacht hebbende dat ons d'experientie ons behoort gheleert te hebben/ dat onse saecken niet en moghen wederom opgerecht worden met fortsen: eñ dat gheene veranderinghe remedie en mach brenghen/ al waere oock dat de Coninghinne haer dagen eyndichde/ gelijck alle Princen sterffelick zijn. Want t'ghemeene volck door tgeheele Conincrijck is soe vast eñ soe vertwijffelicken ghespannen tegens onse Religie/ datter niet en mach te boven gaen teghens de stercte van dese vnion. Ende wie dat van rechtsweghen in dese Crone succederen sal na de Coninghinne (de welcke haer aensien laet alsoe langh te leven als eenich ander Christelick Koninck) soe de Croon komt op den Koninck van Schotlandt/ ofte aen yemandt anders vant Koninckl icke bloet/ gelijcker veel is in dit Koninckrijck afghekomen van alle beyde de Koninckl icke huysen van Iorck eñ Lancaster, wy en moghen onse reeckeningh daer op niet maecken: Want elck een van die ghene die hedensdaechs noch leuen/ zijn openbaerlicken geresolveert te resisteren d'authoriteyt vanden Paus/ soe seer als eenige andere vande aldergrootste Protestanten ofte Ketters des werelts.

Alsoe dan/ voor desen tijt (op dat ick besluyte) alle circonstantien wel overleydt zijnde/ ick en sien gheenen anderen middel meer/ dan de sake te stellen inde handen van Godt almachtich/ ende van alle de Heylighen vant Paradijs/ met onse ootmoedighe gebeden/ om toevlucht te hebben totte heylighe Concilien vanden Paus ende van zijn Cardinalē/ die ootmoedelicken biddende te verlichten onse arme verdructe Broeders/ ende te seynden in dit Koninckrijck verstandighe heylighe eñ gheleerde mannen/ de welcke sonder haer te menghen mette saecken van staete/ mogen onsen Ghelooue door haer leeringhe int heymelicken confirmeren/ ende door lieflijcke instructien andere winnen/ de welcke niet inghewortelt en zijn inde Ketterije: ende tot ontlastinghe der gheender de welcke ghefortseert zijn te betaelen Jaerlicx eenighe somme ghelts van haer Jaerlicks incomen/ daerom datse inde Kerck niet komen en willē: twaere eene lieflicke consideratie/ soe voor weynich Jaren/ datmen niet vercrijghen en mochte eenighe costen van zijn Heylicheyt door lijdtsaemheyt/ daertoe/ datmen hem vinden mocht inde Kercken sonder veranderinghe des ghe-loofs: gheconsidereert/ datter niet een groot getal hem daer aen en stoote om eenighe dinghen die sy mercken inde voorsz Kercken directelicken de Wet Gods contrarierende: Maer om dat noch den dienst eñ de ghebeden souden ghetrocken worden wten lichaem vande Schriften/ sy en zijn doch ghelijckewel niet gheapprobeert vande Catholycke Kercke/ eñ van haer Hooft/ het welcke is de Heylicheyt vanden Paus. Twelcke de oorsake is waerom dat alle waerachtighe Catholijcken met rechte condamneren dese Kercke als schismatijck.

Conclusie van tgene dat tbeste waere om tonderhouden de Catholijcke Religie in Engelant.

Verdrachlicheyt vā den Paus voor diemē in Enghelandt noēt weygeraers/ oft wederleggers.

Maer door dese lijdtsaemheyt/ een groot ghetal van de ghene die eeuwich Catholijcken zijn sullen/ mochten spelen met haer innecomen ende liberteyten: ende door de goetheyt Godts mocht de Christelijcke Religie met meerder seeckerheyt wasdom nemen totte eere Godts: datse nemmermeer

niermeer doen en mach met eenigherley machte. Tis alsoo dat de Christelijcke Religie over al begost ende datse haer wtghestort heeft door de gheheele Weereldt / niet met gheweldt / maer alleenlicken door de Leere ende exempel vande heylicheydt der Predikers / niet tegenstaende alle menschelicke machten.

Alsoo sal ick dan eyndighen mijnen langhen brief met dese sententie/ dryemael van David in eenen selven Psalm gerepeteert/ Et clamauerunt ad Dominũ in tribulatione eorum & de angustia eorum liberauit eos. Wilde Godt dat wy hierop mochten stellen het fundament van onse hope / want alle andere hopen zijn ydel ende te vergeefs.

Tot Londen/desen van Augst.

1588.

NAe dat ick desen brief gheeyndicht hadde ende den selven oversiende/ ick vonde noch lang dat ick niet en wilde/ (hoewel dat de diversiteyt vande onderdanen my ghetrocken heeft verder dan ick dachte) ende gevondẽ hebbende een familiaer vrient beter ervaren inde Fransoysche tale dan ick/ om dien te translateren in Fransoys/ so heb ic tongheluck ghehadt dat hy maer rechts werck begonnen hebbende in een siecte ghevallen is van een continuerende Cortse/ door welcke occasie desen brief onder zijn handen ghebleuen is ontrent thien oft twaelf daghen / maer als ick gheen hoope en hadde van zijn ghenesen/ ick heb so veel met een ander ghedaen / een seer gheloovich eñ goet Catholijck/ volcomen kennisse hebbende vañ Fransoysche taele/ die hy begonnen heeft te translateren: waerin hy ooc veel tijts geemployeert heeft/ in sulcker voeghen dat den brief ghescreuen wesende in half Aougst ben gedwonghen gheweest dien te eyndighen in dese maent van September. Waerō ic goet gevonden hebbe (middeler tijt datmen was om dien te translateren) daer toe te doen eenige ander dinghen die zedert gheschiet/ ende my bekent ghewordden zijn. Ontrent den 7. Augusti lestleden / mijn Heer dē Admirael wederkeerende van zijn Vloote/ vervolcht hebbende d'Armade van Spagnien (soomen seyde) tot op den 55. graet van Noorden / de Vloot van Spagnien nam haer cours na de wterste palen van Norweghen/ oft tegens het opdoen van ghene zijde van Schotlant: Soo datmen hier presumeerde datse passeren soude achter om Schotlant ende Yrlant/ maer soo sy hielden den wech van Norweghen/ mochtet wel zijn / inghevalle sy masten konnen krijghen/ waeraen datse door d'Enghelsche Vloote groote schade gheleden hadden/ datse wederomme mochten herwaerts aen comen. Maer soo veel my aengaet / ick heb haer veel eer ghewenst eenen bequamen wint om haer weder te keeren door Yrlant/ wesende om veele redenen twijffelachtich van haer wedercomste/ so wel om oorsake van vele dinghen daer sy haer in Norweghen niet van versien en mochten / als om dat den Hertoch van Parme by ghebreck van Bootsghesellen gheenen middel en hadde om zijn machten in Zee te brenghen. Nochtans op een advertissement wt Schotlandt/ van

datse

datse gepasseert waeren op geen zijde vande Orcaden ende dat den Co-
ninck van Schotlandt scherpelicken belast hadde aen alle Custen van-
de zee/datmen niet lijden en soude dat de Spaegniaerts in eenige plaet-
se souden inghelaten worden / alsoo ter contrarien / dat de Enghelschen
niet alleen int Landt inghelaten en souden worden / maer oock ghehol-
pen worden van alle nootdruftighe dinghen datse mochten vandoen
hebben. Op dit advertissement/seg ick/de gheheele Armade worde ge-
tasseert/uytgenomen nochtans eenige twintich schepen / de welcke wa-
ren onder t'bevel van My Lord Heynrick Seymour / de welcke waren
continuelijcken in zee / om te wachten op het voornemen vanden Her-
toch van Parme ende te sien oft hy eenich dinck ondernemen soude te-
ghens Enghelant (twelcke gheen goey ghelijckenisse en hadde) oft tegen
Zeelandt/ dat welcke men begonst te twijfelen / middeler tydt als men
alsoo int werck was. Twee oft drye daghen daer nae quam subijtelijc-
ken den roep aent Hoff/ dat haer de Spaensche Vloot ververscht hadde
inde Eylanden op gheene zyde der Orcaden / abondantelijcken van
water en van broodt/visch / ende vleesch om tghelt / ende datse weder-
om herwaerts aenquamen/om noch eens te verwachten d'Armade van
den Hertoch van Parma / ende dan Parme te geleyden in Enghelandt.
Waer op datter eenen anderen alarm was/vanden welcken dat ick wel
weet dat de Coninghinne en haeren Raedt niet en waeren in kleene per-
plexie. Maer eyndelijcken ordonneerdemen de Vloote stil te houden eñ
die niet te ontwapenen/soo datse wel haest wederom op gestelt was/al-
leenlicken om doorsake van dit gheruchte waeraf dat ick met veele an-
dere wat contentements hadde / om hen alsoo geturbeert te zien / en om
een licht rappoort/ op groote kosten ghestelt te zijn. Maer dese plaisir
en deurde niet meer dan acht oft thien daghen / om dat twee ofte drye
Pataschen diemen gesonden hadde om de Vloote van Hispagnié tont-
decken / hier sekere tydinghe brachten datse was op gheen zijnde vande
Orcaden/ seylende zeer qualijcken gherust wesende Westwaerts / ende
datter veele van haer volck doodt waeren in dit Noorder quartier/ en-
de de rest in den uytersten Noot by ghebreck van masten ende van
scheepsvolck. Ende hierop worde door de nieu Ordonnancien d'Arma-
de ghebroken / sonder de ghene dien van te voren bevolen was te wach-
ten op ondernemen vanden Hertoch van Parma. Ende alsoo mijn Heer
den Admiral vergeselschapt Mette My lords Thomas Haward/ Hen-
ry Seymour ende Sheffild/de Heer Fransois Drak/ende alle de Capi-
teynen(sonder de ghene de welcke last hadden over de Schepen/de welc-
ke stonden onder den last van My lord Henry om te waken op den Her-
toch van Parme) keerden aent Hoff / ende op dit wederkeeren van dit
zee-volck in de Stadt van Londen / is gheloopen soo een schrickelijck
gherucht/om te moveren de Heeren/ Edelmans/ vrouwen/ Jouffrou-
wen ende het gemeen volck van alle sorten tot eenen doodelijcken vree-
se der Spangiaerden / soo dat de arme ghevangene Spangiaerts zeer
bevreest waren van vermoort te worden: overmits datmen gepubliceert
hadde ende t'meeste deel des weerelts geloofdet / dat de Spaensche Hee-

ren vande Vloote onder haer ghepart hadden / der Engelschen Heeren huysen / die sy met haeren eyghen naemen noemden / ende datse Enghelandt ghedeylt hadden / by portien voor haer selfs / ende gedestineert soo wel voor den Adel als den volcke diversche sorten vã cruelle doodingen / ẽ dat de vrouwen / wyfs / ẽ dochters soudē hebbē inde waegschale gestelt geweest tot alle vilentie: de huysen vande rijcxste Coopliedens van Londen / met namē geregistreert ẽ den spaenschē Capiteynē vañ Vlote gegeven om ghespouseert te worden / ẽ om harē haet noch meer te vergrãmen / men hadde doen publiceren / datse in hare schepē mede gebracht haddē een groot getal strickē / om tgemeene volc daermede te verwurgē, ende uytghegraven brandysers / de welcke uut yser heet ghemaeckt wesende / om de kinders van onder seven Jaren oudt zynde daermede te brandtmercken op datmense altijts kennen soude voor kinderē van het verkreghen landt. Sulcx ende dierghelijcken was het rapport dat die Zeevolck brachte / als sulcx vanden Spaegniaerden selfs verstaen hebbende: in sulcker voeghen / dattet ghemeene volck eenen tijdt lanck seer qualick te vreden was / datmen de ghevangene Spagniaers t'leven gonde / ende riepen datmense behoorde te dooden / ghelijck haer intentie gheweest was den Engelschē te doen. Maer die best beradene / ende de ghene die t'beveel vande ghevangenen hadden / ẽ soedanich beveel vanden Raedt niet en hadden / bewaerdense zeeckerlicken / als een sake de welcke niet en behoorde gedoocht te worden. Ende om dē volcke contentement te doen door eenich ander subiect / ẽ opt begheeren van Mylord Maire / ẽ van syne ghesellen Raetsheeren vande stadt van Londen. Laestledenen sondach wasser een groot ghetal vaenkens / vlagghen ẽ bannieren / diemen vande Spaegniaerts ghewonnen hadde / ghebrocht op S. Paulus Kerckhoff / ende aldaer openbaerlicken den volcke ghetoont gheduerende de predicatie / tot groot contentement ẽ verblijdinge desselfs. Van daer dedemense brengen tottet Cruys in Chepsid / ẽ vã daer op de brugghe van Londen / twelcke ghedaen was om te versoeten tvolcx furie / ẽ van daer vermãgelt in triumphe: hen beroemende over al / dattet Gods werck was / die des volcks ghebeden verhoort hadde / ende behaghen genomen hadde in haer voorgaende ghebeden ẽ vasten / ende ghemaeckt dat dese vlagghen ẽ vaenkens die de Spaegniaerts voorgenomen hadden te brenghen / ende te planten in alle plaetsen vande stadt tot teyckens van victorie ende triumphe / waren nu / door de voorsienichheyt ẽ goetheyt Gods / tot straffe vande Spaegniaerden door de Enghelschen gheplantet / als ghedenckteyckenen van haerder victorien / ende tot eeuwighe schande vanden Spaegniaerts. Op dese verthooninghe volchde groote verblijdinghe. Ende ghelijck inden maent Junius ende Julius laetstleden alle Kercken vol waeren van volcke / hen exercerende in ghebeden ende vertooninghen van penitentien / haere ghebeden tot Godt doende om haere deffentie teghens haere vyanden: ẽ in diversche Kercken drymaels ter weecken continuele ghebeden / prekẽ ẽ vasten den gheheelen dach van tsmorghens tot tsavonts toe / met eene groote verwonderinghe te sien een sodanighe ẽ continuelle devotie / twelcke nochtans

tans ick ende eenighe andere oordeelden / meer wt vreeſen dan wt debo-
tien te gheſchieden: Ende nu oock zedert dat der Enghelſche Vloot we-
derom ghekomen is / ende die van Spaegnien vergaen: ende datmē den
twiſt van Vlaenderen verſtaen had: tghekijf tuſſchen den Spaegiaerts
ende andere Soldaten: het verachten des Hertochs van Parmen vande
Spaegniaerts verweckt / nae datmen ſeght / door den Hertoch Baſtarts
ſone vanden Catholijcken Coninck / ende het vertrecken eñ vluchte vant
Scheepſ-volck des voorſeyden Hertochs van Parme: Soe is hier ghe-
lijcke toevlucht des volcks totte Kercken / ende totte Prekinghen / inde
welcke dat gheleert wordt Godt te bekennen: Den welcken
ghelieft heeft dit landt te verloſſen vande ghedreychde
inneminghen / ende dieſghelijcx in de ghe-
meene ghebeden Godt daer
voor te dancken.

Tot Londen, Desen van Sep-
tember 1588.